

Центральноукраїнський національний технічний університет

Економічний факультет

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри ІАІАС
доктор історичних наук,
професор
Василь ОРЛИК
«___»_____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

на тему:

**«Інформаційно-просвітницька діяльність меморіального музею
М. Л. Кропивницького як засіб збереження національної пам'яті»**

Виконав: здобувач вищої освіти
IV курсу, групи ІС-21
ОПП «Інформаційна, бібліотечна та архівна
справа» спеціальності 029 «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»
СЕРГЕСВА Юлія Віталіївна

«___»_____ 2025 р.

Керівник роботи:
кандидат педагогічних наук, доцент
_____ Вікторія БАРАБАШ
«___»_____ 2025 р.

Рецензент:
к. пед. н., директор Кропивницького
фахового коледжу Приватного вищого
навчального закладу «Університет сучасних
знань»
_____ Тетяна ШИШКІНА

ЗМІСТ

ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЇВ	13
1.1. Роль музеїв у збереженні та поширенні національної спадщини та історичної пам'яті	13
1.2. Історіографічний огляд питання діяльності музеїв у сучасному інформаційному середовищі	16
1.3. Методи та джерельна база дослідження	20
РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ М. Л. КРОПИВНИЦЬКОГО	24
2.1. Історія створення та розвиток меморіального музею М. Л. Кропивницького	24
2.2. Огляд експозицій та музейних фондів, присвячених життю і творчості М. Л. Кропивницького	31
2.3. Форми просвітницької роботи музею	35
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЮ	49
3.1. Стратегії залучення нових відвідувачів та популяризації музею	49
3.2. Інноваційні підходи до організації музейних заходів	52
3.3. Пропозиції щодо вдосконалення інформаційної політики музею	54
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	66

ВСТУП

Актуальність. Сучасне суспільство стикається з викликами, пов'язаними із збереженням національної пам'яті, яка є основою історичної свідомості та культурної ідентичності народу. У цьому контексті музеї відіграють важливу роль як центри збереження, дослідження та популяризації культурної спадщини. Особливе місце серед них займають меморіальні музеї, що присвячені видатним діячам, зокрема Меморіальний музей Марка Кропивницького, який є важливим осередком дослідження та популяризації українського театру, літератури та історії.

Інформаційно-просвітницька діяльність музеїв сприяє не лише збереженню історичних фактів, а й формуванню національної свідомості, вихованню патріотизму та залученню молоді до культурної спадщини. У часи цифровізації та глобалізації виникає потреба у модернізації форм та методів музейної просвіти, впровадженні сучасних інформаційних технологій, розширенні комунікації з громадськістю та активному використанні цифрових ресурсів.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу сучасних підходів до інформаційно-просвітницької роботи музею М. Кропивницького, оцінки її впливу на суспільство та розробки рекомендацій щодо вдосконалення цієї діяльності з метою збереження і популяризації національної пам'яті.

Мета кваліфікаційної роботи: проаналізувати інформаційно-просвітницьку діяльність меморіального музею М. Л. Кропивницького та визначити її роль у збереженні національної пам'яті.

Завдання роботи:

1. Розкрити теоретико-методологічні засади дослідження інформаційно-просвітницької діяльності музеїв як складової збереження національної пам'яті.

2. Дослідити історію створення та розвитку меморіального музею М. Л. Кропивницького, визначити його місце в культурно-освітньому просторі України.

3. Охарактеризувати основні напрями та форми інформаційно-просвітницької діяльності музею.

3. Проаналізувати вплив діяльності музею на формування історичної свідомості та національної ідентичності, визначити його роль у популяризації спадщини М. Кропивницького.

4. Визначити сучасні виклики та перспективи розвитку інформаційно-просвітницької діяльності музею в умовах цифровізації та змін в інформаційному середовищі.

5. Сформулювати практичні рекомендації щодо удосконалення діяльності музею для підвищення його ролі у збереженні національної пам'яті.

Об'єкт дослідження: інформаційно-просвітницька діяльність меморіального музею М. Л. Кропивницького.

Предмет дослідження: форми, методи та напрями інформаційно-просвітницької діяльності меморіального музею М. Л. Кропивницького у контексті збереження національної пам'яті.

Методи дослідження – історичний метод – для аналізу розвитку меморіального музею М.Л. Кропивницького, його становлення та еволюції інформаційно-просвітницької діяльності; порівняльний аналіз – для зіставлення просвітницької роботи музею з діяльністю інших аналогічних установ; аналіз і синтез – для систематизації зібраної інформації, її узагальнення та виявлення ключових тенденцій у збереженні національної пам'яті; описовий метод – для характеристики форм і методів інформаційно-просвітницької роботи музею; контент-аналіз – для вивчення інформаційних матеріалів музею (виставкових каталогів, публікацій, медіаматеріалів); соціологічні методи – для збору інформації про сприйняття діяльності музею відвідувачами та фахівцями; метод кейс-стаді – для детального аналізу окремих проєктів та ініціатив музею у сфері

інформаційно-просвітницької діяльності; метод прогнозування – для визначення перспектив розвитку інформаційно-просвітницької діяльності музею в контексті цифровізації та змін суспільного інтересу.

Структура та зміст кваліфікаційної роботи підпорядкована меті та завданням дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків та списку використаної літератури. Обсяг основного тексту – 52 стор., 1 таблиці, 10 рисунків; список використаних джерел та літератури складає 40 найменувань, 6 додатків.

У вступі підтверджено актуальність представленої теми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження.

У першому розділі здійснено аналіз наукових публікацій стосовно діяльності сучасних музейних установ; представлено методи дослідження, окреслено джерельну базу кваліфікаційної роботи.

У другому розділі досліджено історію створення та розвитку меморіального музею М. Л. Кропивницького, визначено його місце в культурно-освітньому просторі України.

Схарактеризовано основні напрями та форми інформаційно-просвітницької діяльності досліджуваного музею, зокрема екскурсії, виставки, лекції, освітні програми та взаємодія з громадськістю.

Проаналізовано вплив діяльності музею на формування історичної свідомості та національної ідентичності, визначено його роль у популяризації спадщини М. Л. Кропивницького.

У третьому розділі окреслено сучасні виклики та перспективи розвитку інформаційно-просвітницької діяльності музею в умовах цифровізації та змін в інформаційному середовищі.

Запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення діяльності музею для підвищення його ролі у збереженні національної пам'яті.

У висновках узагальнено результати дослідження, представлено теоретичні та практичні підсумки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЇВ

1.1. Роль музеїв у збереженні та поширенні національної спадщини та історичної пам'яті

Національна пам'ять – це сукупність знань, уявлень, символів і традицій, які формуються в суспільстві та передаються з покоління в покоління, відображаючи історичний досвід нації. Вона є важливим елементом культурної ідентичності народу та відіграє ключову роль у формуванні світогляду громадян.

Цінність національної пам'яті в сучасному суспільстві чітко окреслюють такі аспекти:

- Збереження історичної спадщини, яка допомагає уникнути забуття важливих подій та особистостей, що вплинули на розвиток країни. Збереження культурної спадщини має надзвичайно важливе значення для суспільства, оскільки вона є фундаментом історичної пам'яті, національної ідентичності та духовного розвитку. Пам'ятки культури, історичні документи, музеї та архіви сприяють вивченню історії, формуванню свідомості майбутніх поколінь та об'єднанню людей, зміцнюючи суспільну згуртованість та формуючи у молоді патріотизм. Збереження пам'яток допомагає уникати викривлення історії та маніпуляцій, що особливо важливо у наш час. В усі часи культура надихала митців, музикантів, письменників, сприяючи розвитку мистецтва та творчій реалізації нових ідей. Культурні об'єкти приваблюють туристів, що сприяє економічному зростанню та створенню робочих місць. Країни, що дбають про свою культурну спадщину, здобувають повагу на міжнародному рівні.

- Формування національної ідентичності зміцнює почуття єдності та приналежності до спільноти, сприяє усвідомленню власної ролі в історії. Культурна спадщина, що включає матеріальні та нематеріальні елементи, зокрема архітектурні пам'ятки, мистецтво, фольклор, мову, звичаї та історичні події, що об'єднують покоління, допомагає народу усвідомлювати свою унікальність, традиції та зв'язок з минулим. Вона закарбовує в собі досвід

предків, їхні світоглядні уявлення та цінності, які передаються від покоління до покоління. Завдяки цьому кожен народ може усвідомити свою самобутність і відрізнити себе від інших культур. Збереження традицій сприяє єдності суспільства. Народні свята, обряди, мова та фольклор є невід'ємною частиною спільної пам'яті, що згуртовує людей та дає відчуття належності до історичного процесу. Зв'язок із минулим дає змогу оцінити еволюцію суспільства, розуміти його сильні й слабкі сторони. Історичний досвід, закріплений у культурній спадщині, допомагає уникати помилок минулого та сприяє гармонійному розвитку нації.

Отже, культурна спадщина є не лише носієм історичної пам'яті, а й джерелом національної гордості, що зміцнює духовний зв'язок між поколіннями та допомагає народові усвідомлювати свою унікальність у світовій спільноті.

- Попередження історичних помилок. Аналіз минулого дозволяє суспільству робити висновки з попереднього досвіду й уникати повторення негативних сценаріїв. Збереження національної пам'яті стає потужним запобіжником від помилок у сучасному житті. Національна пам'ять є фундаментом для усвідомлення історичних процесів, що формували суспільство. Вона допомагає аналізувати досвід минулого, робити висновки та уникати повторення помилок у сучасному житті. Історична пам'ять нагадує про причини та наслідки подій, які мали визначальний вплив на розвиток нації. Вивчення історичних трагедій, воєн, репресій та криз сприяє розумінню того, до чого можуть призвести суспільні розбрати, втрата суверенітету чи нехтування цінностями демократії. Знання історії дозволяє розпізнавати загрози та маніпуляції. Пропаганда, спроби переписування історії або повторення агресивних сценаріїв можуть бути викриті завдяки збереженню та поширенню правдивої національної пам'яті.

Історична пам'ять виховує громадянську відповідальність. Розуміння подвигів предків, їхньої боротьби за свободу, культуру та мову надихає сучасників дбати про майбутнє своєї держави, зберігати її традиції та захищати її незалежність. Національна пам'ять є дороговказом, що допомагає народу

вберегтися від минулих помилок, зберегти національну єдність і впевнено будувати майбутнє.

- Консолідація суспільства. Національна пам'ять сприяє об'єднанню громадян навколо спільних цінностей і цілей, що особливо важливо в кризові періоди. Вона об'єднує громадян навколо спільних цінностей і цілей, допомагаючи подолати випробування та зберегти державність.

По-перше, спільна історія формує відчуття єдності. Усвідомлення подвигів минулих поколінь, їхньої боротьби за свободу та незалежність сприяє консолідації народу, надихає сучасників захищати національні інтереси.

По-друге, пам'ять про минуле нагадує про силу спільних зусиль. В історії кожної нації є моменти, коли лише згуртованість і солідарність допомагали перемогти. Це усвідомлення стимулює людей діяти разом, підтримувати одне одного та спільно шукати рішення.

По-третє, національна пам'ять є основою спільних цінностей – свободи, гідності, справедливості. Вони є орієнтиром для суспільства, допомагають у визначенні пріоритетів і надихають на захист держави у важкі часи.

- Міжнародний імідж держави. Знання та популяризація власної історії сприяє зміцненню позицій країни на міжнародній арені. Однак національна пам'ять може бути об'єктом маніпуляцій, зокрема через політичні інтереси. Тому важливо забезпечувати її об'єктивність та критичний аналіз історичних подій.

У сучасному інформаційному просторі велике значення мають музеї, архіви, бібліотечні установи, які сприяють збереженню та поширенню історичних знань. Розвиток національної пам'яті є невід'ємною складовою стабільного і гармонійного розвитку суспільства.

Музеї відіграють ключову роль у збереженні культурної спадщини та формуванні історичної пам'яті суспільства. Вони є не лише сховищами артефактів, а й активними учасниками процесу осмислення минулого, що допомагає зберегти національну ідентичність та передати її майбутнім поколінням.

Одна з головних функцій музеїв – це збереження автентичних предметів, документів та інших матеріальних свідчень історії. Завдяки цьому вони створюють унікальні можливості для досліджень і сприяють науковому вивченню минулого. Окрім цього, музеї відіграють освітню роль, організовуючи виставки, лекції, інтерактивні програми та екскурсії, які дозволяють широкій аудиторії глибше усвідомити історичні події та культурні процеси.

Популяризація історичної пам'яті через музеї відбувається завдяки сучасним технологіям. Використання цифрових архівів, віртуальних виставок і мультимедійних експозицій робить історію доступнішою для широкого загалу, сприяючи інтерактивному залученню громадськості до пізнання культурної спадщини.

Музеї також є майданчиками для діалогу між поколіннями, об'єднуючи людей навколо спільної історії та сприяючи розумінню складних суспільних процесів. Вони допомагають формувати критичне мислення, відчуття національної гордості та відповідальності за збереження культурного надбання.

Отже, музеї є важливими інституціями, що не лише зберігають, а й активно поширюють національну спадщину, зміцнюючи зв'язок між минулим, сучасним і майбутнім.

1.2. Історіографічний огляд питання діяльності музеїв у сучасному інформаційному середовищі

Роль музеїв у збереженні та популяризації історичної спадщини зазнала значних змін під впливом сучасних інформаційних технологій. Дослідження цієї проблематики є важливим аспектом історіографії, оскільки дозволяє простежити, як змінювалися функції та методи роботи музеїв у цифрову епоху.

У сучасних дослідженнях особлива увага приділяється адаптації музейних установ до викликів інформаційного суспільства. Це включає цифровізацію фондів, створення онлайн-архівів, використання соціальних мереж і мультимедійних технологій для популяризації історичних знань. Важливим є

також аналіз наукових праць, присвячених зміні концепцій музейної комунікації, залученню нових аудиторій та інтерактивним підходам у музейній справі.

Історіографічний аналіз цього питання дозволяє не лише оцінити внесок музеїв у збереження культурної пам'яті, а й зрозуміти, як вони трансформуються у відповідь на сучасні технологічні виклики.

Проблемі функціонування культурно-інформаційних установ, які зберігають соціальну, історичну та національну пам'ять, присвячено колективне дослідження Дубровіної Л., Киридон А., Матяш І., у якому визначено основні функції бібліотек, архівів та музеїв, спрямованих на формування й утвердження національної пам'яті, зацентровано на законодавчій підтримці з метою протидії маніпулюванню історичними фактами ¹.

Гаврилюк С. В., Надольська В. В. всебічно проаналізували сучасні процеси трансформації діяльності світових музейних закладів початку ХХІ ст. Автори наукової публікації ґрунтовно дослідили роль і місце музеїв у соціокультурному просторі сьогодення. Комплексний аналіз діяльності сучасних вітчизняних і зарубіжних музеїв засвідчив ефективну трансформацію їх діяльності, яка значною мірою сприяє соціальному впливові музейних установ на інтеграційні процеси розвитку соціуму.

Особливий акцент науковці зробили на прогресивному впровадженню новітніх інформаційних технологій в історико-культурній діяльності музеїв, звернувши увагу на фактори, які уповільнюють розвиток української музейної сфери ².

Проблемі креативних музейних практик присвячено наукову статтю Ю. Ключко, яка обґрунтовує значущість творчого, нестандартного підходу

¹ Дубровіна Л., Киридон А., Матяш І. Архіви, бібліотеки, музеї – джерельна основа національної пам'яті, культурної спадщини України. *Бібліотечний вісник: Науково-теоретичний журнал*. 2017. № 1 (237). С. 3 – 10.

² Гаврилюк С. В., Надольська В. В. Трансформація музейного світу у ХХІ ст.: міжнародний та український досвід. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2022. Вип. 57. Том 1. С. 41–49.

до сучасної музейної комунікації. У дослідженні комплексно проаналізовано теоретичні надбання музейної практики минулого століття, які стали фундаментом для нинішніх креативних пошуків у процесі створення новітніх моделей музейної комунікації³.

Питанням інтеграції сучасних музеїв в освітній процес присвячено наукові праці І. Червінської⁴, С. Довгого, О. Топузова, В. Бітаєва⁵, О. Караманова⁶, Т. Грушевої⁷ та ін.

С. Гаврилюк розглядає актуальні питання ХХІ століття, пов'язані з роллю музейних установ у сучасній системі знань, зокрема їх інтеграцією в освітній процес. У статті представлено опис та детальний аналіз еволюції музеїв у контексті співпраці з освітніми закладами, наведено приклади діяльності музеїв різних країн, зокрема України, щодо залучення учнівської та студентської молоді до музейних заходів. Також аналізуються нові шляхи та форми взаємодії з навчальними закладами для поширення знань і одночасного розширення аудиторії потенційних споживачів музейних послуг⁸.

Проблема ролі музеїв в умовах воєнних викликів полягає не лише в практичних питаннях евакуації та збереження експонатів, але й у розробці

³ Ключко, Ю. М. (2018). Креативність як складова розвитку музейної комунікації. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти, (1), 266–274. <https://doi.org/10.31866/2616-745x.1.2018.142010>

⁴ Червінська І. Музейна педагогіка як інструмент взаємодії закладів освіти і музеїв у сучасному соціокультурному просторі. Освітні обрії. 2019. № 2 (49). URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/view/2327/281>

⁵ Музейна педагогіка в науковій освіті: монографія / Ред. кол.: С. Довгий, О. Топузов, В. Бітаєв та ін. За наук. ред. С. Довгого. Київ : Національний центр «Мала академія наук», 2020. 334 с.

⁶ Караманов О. В. Музейна педагогіка у системі сучасної освітньої парадигми та поширення наукових знань. Музейна педагогіка в науковій освіті : збірник тез доповідей учасників І Всеукраїнської науково-практичної конференції. Біла Церква : Авторитет. 2019. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/zbirnyk_tez_myz_ped.pdf

⁷ Грушева Т. Матеріали музеїв на уроках історії: український досвід. Педагогічні науки та освіта. 2022. Вип. XL – XLI. С. 40–47.

⁸ Гаврилюк, С. В. Інтеграція музеїв в освітній процес: світові та українські практики Волинський музейний вісник. Луцьк, 2024. Вип. 14. С. 3–8.

стратегій, які гарантують продовження освітніх та виховних функцій. Це передбачає впровадження методів цифрової документації, створення віртуальних колекцій та організацію виставок, що можуть бути доступними, незважаючи на географічні та фізичні обмеження. Для забезпечення роботи музеїв в таких умовах необхідно знаходити нові підходи, засновані на сучасних технологіях та міжнародній підтримці.

У цьому ключі маємо ряд наукових публікацій, які висвітлюють особливості функціонування музейних установ в умовах російсько-української війни.

Так, О. Кадол аналізує роль музеїв України у збереженні культурної спадщини в умовах війни. Визначено, що музеї відіграють ключову роль у збереженні культурних цінностей, документуванні пошкоджень, репрезентації спадщини на міжнародному рівні та захисті культурної ідентичності. Автор підкреслює важливість інноваційних підходів, зокрема цифровізації колекцій і створення віртуальних турів, а також наголошують на необхідності міжнародного співробітництва. Запропоновано рекомендації для підвищення ефективності діяльності музеїв у кризових умовах⁹.

Наукове дослідження Л. Кузнецової присвячено аналізу масштабних втрат і руйнувань українських музеїв унаслідок повномасштабного вторгнення росії з 24 лютого 2022 р. по червень 2023 р. Автор узагальнила конкретні факти пошкодження культурної спадщини, використовуючи дані з офіційних джерел і онлайн-ресурсів, визначаючи як зовнішні, так і внутрішні причини втрат. Дослідниця акцентує на спробах рф знищити українську ідентичність через знищення та розграбування музеїв. У публікації систематизовано широкий емпіричний матеріал й введено нові статистичні дану, окреслено такі пріоритетні заходи: цифровізація, створення електронного реєстру, реституція цінностей та

⁹ Кадол О. М. (2025). Роль музеїв у збереженні культурної спадщини України в умовах воєнних викликів. *Філософія та управління*, (1(5)), 51–58. <https://doi.org/10.70651/3041-248X/2025.1.06>

активізація наукових досліджень щодо воєнних злочинів проти культурної спадщини. Першочерговим завданням державних і місцевих органів влади у сфері охорони національно-культурної спадщини України має стати всебічна оцінка втрат музейної спадщини, впровадження сучасних технологічних рішень для її захисту й збереження. Важливим напрямом є організація процесу повернення культурних об'єктів (реституції) після завершення війни¹⁰.

У науковій публікації О. Рішняк проаналізовано загрози, що виникають для культурної спадщини України в умовах російської збройної агресії, а також розглянуто можливі стратегії захисту пам'яток на основі досвіду держав, які вже мали подібний досвід у період збройних конфліктів. У статті виявлено ряд чинників, що спричинили загрози культурній спадщині, та з'ясовано мотиви умисних атак на пам'ятки в умовах війни. Досліджено досвід інших країн, де культурна спадщина зазнала пошкоджень під час воєн, а також проаналізовано, як збройні конфлікти вплинули на розвиток міжнародного законодавства у сфері охорони пам'яток. Особлива увага приділена оцінці дієвості міжнародних правових механізмів захисту у контексті російсько-української війни¹¹.

1.3. Методи та джерельна база дослідження

Для дослідження теми «Інформаційно-просвітницька діяльність меморіального музею М. Л. Кропивницького як засіб збереження національної пам'яті» доцільно використовувати низку методів, які допоможуть всебічно проаналізувати роль музею в контексті збереження національної пам'яті.

¹⁰ Кузнецова, Л. (2023). Музеї України в умовах російської збройної агресії. Питання культурології, (42), 182–194. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.42.2023.293774>

¹¹ Культурна спадщина у воєнному конфлікті: міжнародний досвід другої половини ХХ – початку ХХІ ст. та українська дійсність. Український історичний журнал. 2022. 4. С. 159–174.

Аналіз документів та архівних матеріалів. Огляд архівних джерел, меморіальних документів, звітів, каталогів виставок, прес-релізів та інших публікацій музею для вивчення основних напрямків інформаційно-просвітницької діяльності. Це дозволить виявити ключові акценти в роботі музею, а також визначити роль музею в збереженні національної пам'яті через інформаційно-просвітницькі заходи.

Контент-аналіз експозицій та виставок. Дослідження тематичних експозицій та виставок, що проводяться в музеї. Це допоможе з'ясувати, які культурні та історичні аспекти акцентуються, як подаються постаті М. Л. Кропивницького та інших корифеїв українського театру, і як музейні виставки сприяють формуванню національної ідентичності та збереженню культурної спадщини.

Інтерв'ю та опитування відвідувачів музею. Збір відгуків відвідувачів, учасників культурно-просвітницьких заходів через інтерв'ю або опитування. Це дозволить оцінити вплив музейної діяльності на аудиторію, виявити ефективність організованих заходів, а також отримати інформацію про рівень обізнаності про національну спадщину і національну пам'ять серед різних верств населення.

Спостереження за проведенням культурно-просвітницьких заходів
Спостереження за роботою музею під час різноманітних заходів, таких як лекції, наукові конференції, майстер-класи, театралізовані вистави. Це дасть можливість вивчити практичні аспекти просвітницької діяльності музею і з'ясувати, як ці заходи сприяють популяризації театральної спадщини та збереженню національної пам'яті.

Порівняльний метод. Порівняння діяльності меморіального музею М. Л. Кропивницького з іншими музеями подібного профілю, що займаються збереженням культурної спадщини та просвітницькою діяльністю. Це допоможе виявити особливості роботи музею в контексті ширших тенденцій збереження національної пам'яті через музейну діяльність.

Тематичний аналіз наукових та публіцистичних публікацій. Аналіз статей, монографій, наукових праць та публікацій, присвячених музею, Марку Кропивницькому та театральному мистецтву України. Це дозволить зібрати теоретичний матеріал для глибокого розуміння значення музею в контексті національної пам'яті.

Мультимедійний аналіз. Вивчення використання сучасних інформаційних технологій, таких як онлайн-експозиції, віртуальні тури, інтерактивні ресурси, у діяльності музею. Це дозволить оцінити, як новітні медіа використовуються для просування та збереження національної спадщини, а також для залучення нових відвідувачів.

Зазначені методи дозволяють не тільки глибоко дослідити діяльність музею, але й оцінити його роль як важливого осередку збереження культурної спадщини та національної пам'яті.

Джерельна база дослідження

Джерельна база дослідження включає різноманітні джерела, які відображають різні аспекти роботи музею, культурну спадщину та національну пам'ять. Наведемо основні типи джерел, які допомогли всебічно розкрити представлену тему.

1. Архівні матеріали:

- *Фонди музею:* документи, що зберігаються в музеї, включаючи звіти, листи, каталоги виставок, робочі записи.
- *Архівні документи музею та інших установ:* протоколи засідань, матеріали про організацію заходів, кореспонденція з органами влади, прес-релізи.
- *Фотографії та відео:* зйомки з культурних і просвітницьких заходів, експозицій, архівні фото самого музею, Марка Кропивницького та театральних подій.

2. Музейні матеріали:

- *Експонати музею:* тематичні колекції, предмети, які пов'язані з М. Л. Кропивницьким, театральною діяльністю, історією театру України.

- *Інтерактивні ресурси музею:* електронні каталоги, онлайн-експозиції, відео та аудіозаписи з виставок, лекцій, театральних заходів.
- *Програмки та рекламні матеріали:* програми заходів, флаєри, афіші, що висвітлюють культурно-просвітницьку діяльність музею.

3. Інтерв'ю та опитування:

- *Інтерв'ю з працівниками музею:* бесіди з директорами, екскурсоводами, науковими співробітниками, які займаються організацією культурно-просвітницьких заходів.
- *Опитування відвідувачів музею:* відгуки відвідувачів щодо ефективності музейної діяльності, заходів, організованих для популяризації культурної спадщини.

4. Науково-методичні матеріали:

- *Методичні розробки музею:* стратегії та методики проведення культурно-просвітницьких заходів, інструкції для екскурсоводів, програми лекцій.
- *Інструкції та рекомендації щодо музейної діяльності:* документи, що описують роботу музейних установ з точки зору збереження національної пам'яті через інформаційно-просвітницькі заходи.

5. Мультимедійні та онлайн-ресурси:

- *Вебсайт музею та соціальні мережі:* матеріали з офіційних інтернет-ресурсів музею, що описують новини, виставки, онлайн-заходи.
- *Віртуальні тури, відеоекскурсії:* ресурси, що демонструють діяльність музею, виставки, дослідження в онлайн-форматі.

Ця джерельна база дозволить всебічно дослідити роль меморіального музею М. Л. Кропивницького в контексті збереження національної пам'яті та культурної спадщини.

РОЗДІЛ 2

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ М. Л. КРОПИВНИЦЬКОГО

2.1. Історія створення та розвиток меморіального музею М. Л. Кропивницького

Марко Лукич Кропивницький (1840–1910) – видатна постать української культури другої половини ХІХ століття, драматург, режисер, актор, педагог, а також засновник першого українського професійного театру. Його діяльність відіграла ключову роль у становленні українського театру як самобутнього національного явища, що стало потужним чинником формування української ідентичності в умовах імперських заборон.

У 1882 році в місті Єлисаветграді (тепер – Кропивницький) Марко Лукич Кропивницький організував першу українську професійну театральну труп, яка започаткувала традицію сценічного втілення творів українською мовою. Театр виступив не лише як художнє явище, а й як своєрідна форма культурного спротиву, що дозволила зберігати та поширювати українське слово, фольклор і традиції в умовах заборон (зокрема, Валуєвського циркуляру 1863 року та Емського указу 1876 року) (Додаток В).

М. Л. Кропивницький – автор понад сорока п'єс, його драматургія поєднувала соціальні теми з фольклорними елементами, створюючи образи простих людей – селян, міщан, які постають як носії національної моралі й менталітету. Як режисер і актор, він прагнув досягти правдивості у відтворенні характерів і ситуацій, впроваджував нові підходи до сценографії, інтонаційності мови, музичного оформлення вистав (Додаток Г).

Діяльність визначного українського драматурга сприяла не лише розвитку театрального мистецтва, а й формуванню національної інтелігенції. Саме в його трупі працювали Марія Заньковецька, Панас Саксаганський, Микола Садовський, Іван Карпенко-Карий – майбутні корифеї української сцени.

Виступи театру набували великого суспільного резонансу, формуючи в глядача відчуття належності до єдиного українського культурного простору.

Театр М. Кропивницького започаткував національну театральну традицію, яка згодом стала важливою частиною української культури ХХ століття. Його діяльність можна розглядати як форму культурного просвітництва, а також – як передумову для подальшої політичної емансипації українського народу. Театр став важливим засобом консолідації національної самосвідомості, збереження мови та формування нового типу українського інтелектуала – свідомого, національно орієнтованого митця (Додаток 3).

Промовистою і точною є оцінка діяльності Марка Кропивницького, яку дав видатний історик і археолог Дмитро Яворницький: «Велику справу зробив Марко Кропивницький. Ми з усією своєю історією та археологією навряд чи досягли б такої популяризації української культури як Марко Лукич Кропивницький зі своїм театром»¹².

Життєвий і творчий шлях Марка Лукича Кропивницького нерозривно пов'язаний із становленням українського професійного театру, формуванням національної драматургії та розвитком культурної самосвідомості. Його постать стала символом епохи, а творчий спадок – невід'ємною частиною української культури.

Саме тому особливу цінність має збереження автентичного простору, в якому жив і працював митець. Одним із таких місць пам'яті є будинок-музей М. Л. Кропивницького – унікальна меморіальна установа, що не лише зберігає атмосферу його побуту, а й відкриває перед відвідувачами маловідомі сторінки його особистого життя та щоденної праці.

Меморіальний музей М. Л. Кропивницького розташований у місті Кропивницький (на той час – Єлисаветград) у приміщенні житлового будинку кінця ХІХ століття, в якому двадцять років жив і творив Марко Лукич. Будинок, у якому мешкав видатний драматург, має виняткову історико-культурну

¹² Марко Кропивницький: як театральний корифей творив національний дух України <https://www.radiosvoboda.org/a/teatr-koryfeiv-marko-kropyvnytskii/30630576.html>

цінність. Передусім він є матеріальним свідченням епохи, в яку жив і творив митець, зберігаючи атмосферу часу, що надихав його на створення визначних творів. Перетворення цього будинку на музей надає йому нового значення – він стає місцем культурної пам'яті, що об'єднує біографію драматурга з ширшим контекстом історії літератури, театру та суспільства.

Рис. 2.1. Меморіальний музей М. Л. Кропивницького, розташований на розі вулиць Кропивницького і Смоленчука

За історичними джерелами, будинок належав тітці першої дружини драматурга, яку звали Марфа Зайковська. У 1868 році Марко Лукич працював у місцевому суді у Бобринці. Там же, у Бобринці, дядько майбутнього письменника – Микола Дубровинський – створив самодіяльний театр, де з великим захопленням грав Марко. В театрі юнак познайомився з акторкою Олександрою Вукотич, з якою після одруження (1868 р.) переїхав до будинку М. Зайковської. У цьому будинку виросли старші діти М. Кропивницького – Марія і Костянтин. На жаль, Олександра прожила всього 28 років.

Згодом М. Кропивницький одружується з Надією Гладущенко.

У будинку Зайковської проводили репетиції актори першої трупи, яку створив Марко Лукич у 1882 році. Тоді ж Микола Садовський представив

Кропивницькому майбутню зірку української сцени – Марію Адамовську, яку театральний світ знає як Марію Заньковецьку.

У жовтні того ж року на сцені зимового театру (нині – Кіровоградський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. М. Л. Кропивницького) театральний сезон розпочався з вистави І. Котляревського «Наталка Полтавка», у якій головну роль зіграла Марія Заньковецька. Вистава продемонструвала високий рівень театального мистецтва і неповторну самобутність української культури.

Рис. 2.2. Перша трупа Марка Кропивницького. Фото: Меморіальний музей Марка Кропивницького

Харизматичний актор, режисер-новатор, неперевершений драматург і талановитий композитор Марко Лукич, перебуваючи в Єлисаветграді створив п'єси, які стали класикою української літератури. Назвемо лише деякі з них. «Глитай або ж Павук» (1885 р.) – одна з перших українських соціально-психологічних драм, яка викрила злободенні проблеми тогочасного феодально-кріпосницького суспільства, зокрема соціальну несправедливість та моральну деградацію, породжені грошима і владою. У цьому ж будинку була написана колоритна і життєва п'єса «Доки сонце зійде, роса очі виїсть» про перешкоди до щасливого життя селянської дівчини Оксани й інтелігента Бориса. Наступну п'єсу М. Кропивницького «Дві сім'ї», написану в Єлисаветграді, Іван Франко

визнав одним із найкращих творів драматурга, який «з поетичною правдою» та «без театральної інтриги» розкриває трагедію головної героїні. Драма яскраво і глибоко психологічно представила задушливу суспільну атмосферу.

У 1889 році подружжя Кропивницьких залишає Єлисаветград. Будинок Зайковської успадкувала донька Марійка, яка у 1908 році продала його місцевому підприємцю. Новий власник організував у ньому виробництво овочевих консервів. Після 1917 року будівля перейшла у комунальну власність. Згодом її перепланували на житлові приміщення, і в 1970-х роках у будинку проживало п'ять родин.

2 жовтня 1982 року відбулося офіційне відкриття меморіального музею Кропивницького. До цієї знаменної дати великих зусиль доклали істинні поціновувачі рідної історії та культури – Микола Смоленчук – кандидат філологічних наук, письменник, педагог, краєзнавець; Андрій Тобілевич – онук Карпенка-Карого, Віктор Ярош – український театрознавець і краєзнавець.

М. Смоленчук, переконуючи у необхідності створити музей М. Кропивницького, слушно зазначав, що існування музеїв, особливо меморіальних, свідчить не лише про глибоке історичне коріння певного регіону, а й відображає рівень шанобливого ставлення сучасного суспільства до своєї культурної спадщини, а також є показником загального культурного розвитку краю. Про будівлю нинішнього музею М. Смоленчук писав ще у 1966 році у статті «Болотяна вулиця. Дім Зайковської», акцентуючи на тому, що спадкоємці великої театральної культури мають збирати і оберігати для нащадків все цінне, чого вже вони не зможуть знайти.

У 1976 році в місцевих ЗМІ виходить низка публікацій, присвячених 100-річчю українського професійного театру, в яких актуальним залишається питання популяризації культурної спадщини краю як невичерпного джерела духовності.

У 1978 році завдячуючи постійним зусиллям ентузіастів-поціновувачів рідної історії, про яких ми вище зазначали, на будинку М. Зайковської встановлюється меморіальна дошка, яка містить інформацію про те, що у 70-х –

90-х рр. тут періодично проживав М. Кропивницький. І цього ж року після виступу М. Смоленчука та М. Гіляровського (на той час головний режисер українського музично-драматичного театру ім. М. Л. Кропивницького) на офіційному засіданні в органах місцевого самоврядування було прийнято постанову про створення музею. М. Смоленчук у 1979 році на громадських засадах очолив музей М. Л. Кропивницького.

Для створення музею виникла необхідність переселити мешканців і реконструювати будівлю таким чином, аби вона відтворювала вигляд оселі доби Зайковських-Кропивницьких. З цією метою краєзнавці спілкувалися зі старожилами, які ще зберігали в пам'яті, як колись виглядала садиба – і двір, і сам будинок.

Проект реконструкції будинку розробляв головний архітектор міста Віталій Кривенко, який у процесі роботи постійно спілкувався з очевидцями, щоб, як ми вже зазначали, точно відтворити тогочасний вигляд будівлі. Водночас не збереглося ані внутрішнього плану будинку, ані зображень його інтер'єрів. Упродовж ХХ століття мешканці, що проживали тут, змінили первісне планування, облаштувавши окремі виходи зі своїх квартир. Тож точно визначити, яке саме призначення мали окремі кімнати за часів Кропивницького – де він працював, приймав гостей чи проводив театральні вечори – наразі неможливо. Пошуком унікальних музейних експонатів і матеріалів займався Віктор Ярош. Починаючи з 1979 року, з цією метою він вирушив у поїздки до Києва, до різних регіонів колишнього СРСР, пов'язаних з гастрольною діяльністю та мандрівками М. Кропивницького.

Роботи з монтажу експозиції виконували художники-оформлювачі з Києва під керівництвом Юрія Кисличенка, а також працівники обласного краєзнавчого музею.

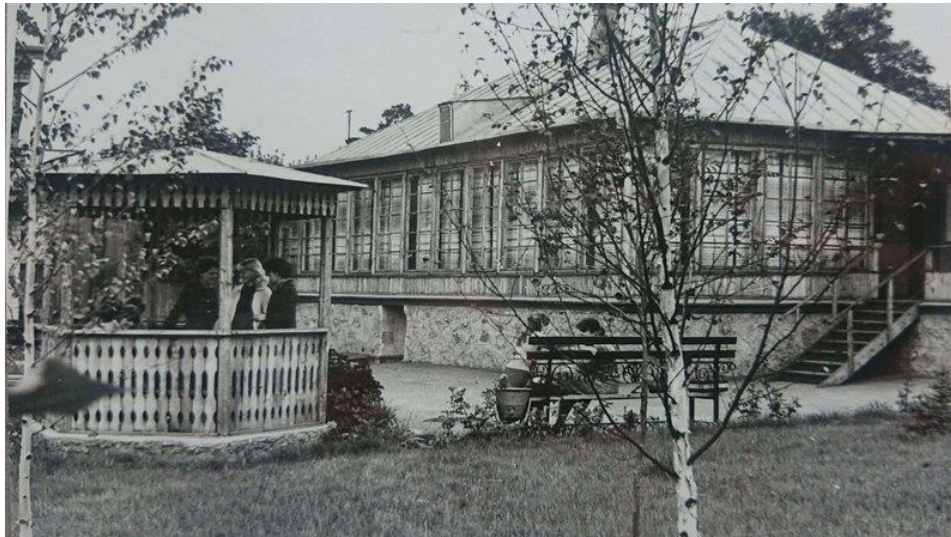

Рис. 2.3. Меморіальний музей Марка Кропивницького / 1980 роки

У 1983 році Меморіальний музей М. Кропивницького став відділом Кіровоградського обласного краєзнавчого музею.

Сьогодні будинок-музей виконує освітню функцію – сприяє збереженню культурної спадщини, популяризації національної драматургії, розвитку історичної пам'яті й формуванню культурної ідентичності. Проведення творчих вечорів, літературних читань, наукових конференцій, мистецьких виставок робить його живим осередком культурного життя. Тож, будинок, у якому довгий час жив Марко Кропивницький, цінний не лише як пам'ятка архітектури чи меморіальний об'єкт, але і як простір, у якому зберігається та передається дух національної культури.

Сучасний меморіальний музей не лише розкриває аспекти життя й творчості Марка Кропивницького та діяльності трупі корифеїв українського театру, а й приділяє увагу загальному розвитку театрального мистецтва регіону. Окрім основної експозиції, відвідувачі мають нагоду ознайомитися з численними виставками, які демонструють спадкоємність традицій корифеїв у сучасному театральному процесі.

Щороку тисячі відвідувачів відкривають для себе скарби Меморіального музею Марка Кропивницького. Тут регулярно проводяться численні культурно-мистецькі та науково-просвітницькі події, організуються тематичні виставки, які сприяють збереженню пам'яті про нашу національну гордість – корифеїв українського театру, а також їхніх нащадків і сучасних продовжувачів їхньої

справи. Музей активно розвивається та об'єднує навколо себе талановитих і духовно багатих людей.

2.2. Огляд експозицій та музейних фондів, присвячених життю і творчості М. Л. Кропивницького

Поступове формування музейної колекції, ініційоване ще на етапі створення закладу, стало міцною основою для подальшого розвитку установи як важливого осередку збереження пам'яті про видатного діяча української культури. На основі зібраних матеріалів була створена експозиція, яка розкриває ключові віхи життя і творчості Марка Лукича Кропивницького. Музейні фонди, що постійно поповнюються, дають змогу не лише зберігати цінні артефакти, а й репрезентувати постать драматурга в широкому історико-культурному контексті.

Нині музейний фонд, за словами завідувачки закладу Богдани Бабенко, налічує понад дев'ять тисяч одиниць зберігання. Частиною колекції склав цінний внесок онука Марка Кропивницького – Ігоря Кропивницького, який був фотографом, журналістом і композитором. Він був сином наймолодшої доньки драматурга, Ольги, котра перебувала у шлюбі з диригентом і композитором Олексієм Рябовим. Ігор Кропивницький запропонував музею придбати сімейні реліквії, успадковані від матері та діда, оскільки в його новій оселі для них не вистачало місця.

У кількох основних експозиційних комплексах, розміщених у шести залах, представлені тематичні розділи, що розповідають про родину видатного режисера, актора і письменника, його дитячі та юнацькі роки, тривалий шлях від канцелярської служби до мистецтва, а також про заснування першого професійного українського театру.

Експозиції музею включають оригінальні рукописи, особисті речі, предмети інтер'єру, які дозволяють відвідувачам глибше зрозуміти творчу індивідуальність митця, умови його життя та побуту.

Рис. 2.4. Зали Меморіального музею М. Л. Кропивницького

Структура експозиції Меморіального музею М. Л. Кропивницького представлена такими тематичними блоками:

- *Сім'я та дитинство.* Експозиція знайомить відвідувачів із родинним оточенням Кропивницького, його дитячими роками та впливом сім'ї на формування його особистості.
- *Юнацькі роки та освіта.* У цьому блоці представлено матеріали про навчання майбутнього драматурга, його перші кроки в літературі та театрі, що заклали підґрунтя для подальшої творчості.
- *Шлях у мистецтво.* Розкриває період, коли Марко Кропивницький працював канцеляристом, одночасно наближаючись до світу мистецтва та роблячи перші спроби на театральній сцені.
- *Заснування професійного українського театру.* Висвітлюється діяльність Кропивницького як засновника першого професійного українського театру, його роль у формуванні трупи та постановці знакових вистав.
- *Творчий спадок.* Представлено оригінальні рукописи п'єс, особисті речі драматурга, що відображають його багатогранний талант як актора, режисера, композитора та педагога.
- *Вплив та вшанування пам'яті.* Експозиція демонструє, як спадщина Кропивницького вплинула на розвиток українського театру та культури, а також розповідає про заходи з вшанування його пам'яті.

Все зазначене вище підтверджує вагомое значення кожної музейної експозиції, знайомство з якими сприяє глибшому розумінню різних етапів життя та творчості Марка Кропивницького, підкреслюючи його внесок у національну

культуру. Відвідувачі мають змогу простежити еволюцію митця від дитячих років до становлення як видатного драматурга та засновника професійного українського театру. Такий підхід дозволяє не лише ознайомитися з біографією М. Кропивницького, а й відчутти атмосферу епохи, в якій він творив, та усвідомити значущість його спадщини для сучасного театрального мистецтва.

Особисті речі митця – рукописи, листи, предмети побуту, сценічні костюми, навіть театральні афіші чи світлини є надзвичайно важливими носіями культурної спадщини. Вони виступають своєрідними «мостами» між минулим і сьогоденням, допомагаючи не лише зберегти пам'ять про конкретну особу, але й глибше зрозуміти дух епохи, ідеї та почуття, які формували її творчість.

Ці речі оживляють постать драматурга, роблять її ближчою до сучасника. Через дотик до особистого — ми ніби «підглядаємо» за процесом створення великих творів. Це викликає емоційний зв'язок, що формує у нащадків глибоку повагу до культури й історії свого народу.

Особисті речі також є важливими джерелами для науковців та дослідників. Вони можуть розкрити нові факти про життя митця, про історичний контекст, у якому творилися п'єси. Через ці артефакти митець «продовжує говорити» до нас – а отже, національна пам'ять залишається живою, актуальною, вплетеною в сучасну культурну тканину.

Досліджуваний музей володіє близько 9 тис. експонатів, серед яких:

- **Документи та фотографії:** відображають ключові моменти життя та діяльності Кропивницького.
- **Меморіальні речі:** особисті предмети драматурга, що надають уявлення про його повсякденне життя та творчий процес.
- **Театральні афіші та програми:** свідчать про постановки його п'єс та гастролі трупи.
- **Мистецькі твори:** фігурки персонажів п'єс Кропивницького, створені майстром художньої кераміки Миколою Вакуленком, які відображають образи героїв його творів.

Рис. 2.5. Метроном, прилад для визначення темпу шляхом точного відліку тривалостей музичного метру

Рис. 2.6. Грамофон початку XX століття, який належав родині Кропивницького

Рис. 2.7. Фігурки персонажів п'єс Марка Кропивницького

У музеях і меморіальних садибах такі речі не лише зберігаються – вони стають символами. Вони навчають, надихають, формують ідентичність. Тож

роль особистих речей драматурга в збереженні національної пам'яті – це роль ключа до історичної свідомості, до глибшого розуміння того, ким ми є.

2.3. Форми просвітницької роботи музею

Інформаційно-просвітницька діяльність меморіального музею відіграє важливу роль у збереженні та поширенні історичних знань. Це не просто місце, де зберігаються експонати та артефакти, але й освітній центр, який покликаний просвітити відвідувачів про історичне минуле краю. Музей відіграє важливу роль у формуванні колективної пам'яті та усвідомленні історичних подій. Завдяки інформаційно-просвітницькій діяльності музею, відвідувачі можуть краще зрозуміти контекст історичних подій, а також їхні наслідки на сьогодення. Крім того, музей може сприяти запобіганню повторенню подій, які призвели до конфліктів та катастроф у минулому.

Національні музеї та їх виставки грають важливу роль у збереженні національної пам'яті, вони є не тільки місцями зберігання історичних артефактів, але й передавачами культурної спадщини між поколіннями. Музейні виставки допомагають людям краще зрозуміти і оцінити власну історію, культуру та традиції. Через виставки, музеї можуть розповісти історію своєї країни, відобразити ключові події та фігури, які сформували національну ідентичність. Вони дозволяють відчувати переживання та емоції, пов'язані з минулими подіями, що сприяє підтримці і збереженню колективної пам'яті.

Таким чином, музейні виставки стають важливими інструментами у процесі формування свідомості громадян та підтримки і збереження національної пам'яті. Вони сприяють відродженню культурних цінностей та патріотизму, а також удосконаленню освіти та підвищенню культурного рівня суспільства.

Інформаційно-просвітницька діяльність Меморіального музею М. Л. Кропивницького реалізується через такі напрями:

- Науково-експозиційна діяльність
- Тематичні заходи

- Науково-методична діяльність
- Науково-дослідна робота
- Виступи на радіо, телебаченні та онлайн-трансляція у мережі Інтернет
- Науково-фондова робота
- Облік та охорона пам'яток культурної спадщини
- Підвищення кваліфікації. (Додатки А; Б).

Розглянемо детальніше види і форми діяльності досліджуваного музею протягом 2020 – 2025 рр.:

1. Виставкова діяльність. До цього розділу ми віднесли:

Стаціонарні виставки, зокрема, «Сторінками історичної пам'яті. Меморіальний музей Кропивницького – пам'ятка історії та культури» (до Міжнародного дня пам'яток і визначних місць); «Мене не люблять, бо люблю Вітчизну вірно я свою» до 95-річчя від дня народження українського прозаїка і літературознавця, члена Спілки письменників України. М.К. Смоленчука; «Славна донька славетного Театрального батька Марка» (до 135-ї річниці від дня народження Олександри Марківни Кропивницької);

Тематичні виставки: Виставка «Незабутні імена Корифеїв, увіковічені у кінофільмах» (до Дня українського кіно); «Кропивницькі: в любові та творчості» (до Дня родини); Доповнення експозиції, присвяченої Гнатові Юрі (до дня народження митця); «Творчий ген Кропивницьких», присвяченої онуку славетного Корифея Ігорю Кропивницькому з нагоди 95-ї річниці від дня його народження; «Театр Корифеїв: від заснування до сьогодні» до Міжнародного дня театру».

Виставки у рамках роботи проекту «Розмови про Театр корифеїв»: «Квіти дому Кропивницьких»; «П'єси М.Л. Кропивницького на сцені театру його імені» з нагоди Дня заснування українського професійного театру); «Театр Корифеїв: від минулого до сьогодні» (до заснування українського професійного театру).

Віртуальні виставки: «Неперевершена Наталка Полтавка на сцені на сцені театру корифеїв» до 140-річчя українського професійного театру під орудою

М.Л. Кропивницького (віртуальна виставка); Виставка з нагоди 180-ї річниці від дня народження Миколи Аркаса – письменника, історика, композитора, діяча культури та освіти (у Facebook); Виставка «Тарас Шевченко – духовний орієнтир М.Л. Кропивницького»;

Фотовиставки: «Корифеї українського професійного театру»; Виставка фоторобіт заслуженого журналіста України Ігоря Демчука «Мандрівка музейними фото» (до Всесвітнього дня фотографії); Виставка фоторобіт Артема Безшкуненка «Рідними місцинами» (до Дня міста Кропивницький)

Слід зазначити, що упродовж 2023 – 2024 рр. було реалізовано 24 виставки (Додаток Б).

2. Тематичні заходи.

Тематичні заходи – це одна з ключових форм інформаційно-просвітницької діяльності меморіального музею Марка Лукича Кропивницького, покликаних актуалізувати культурну спадщину, зберегти пам'ять про видатного драматурга, актора та реформатора українського театру, а також залучити різні категорії відвідувачів до діалогу з історією.

Завдяки тематичним заходам музей виконує важливу освітню місію, особливо серед молоді. Наприклад, лекції, театралізовані екскурсії, інтерактивні уроки та зустрічі з діячами культури сприяють глибшому розумінню ролі М. Л. Кропивницького у формуванні українського театру, розвитку національної драматургії та самоідентифікації українців у ХІХ столітті.

Тематичні події дозволяють адаптувати історичну інформацію до потреб сучасної аудиторії, формуючи ціннісні орієнтири та заохочуючи критичне мислення.

Музей, як носій культурної пам'яті, через комеморативні заходи (вечори пам'яті, ювілейні виставки, дні народження митця тощо) конструює наратив про національне значення постаті Марка Кропивницького. Такі події створюють можливість не лише вшанування, а й осмислення спадщини, що дозволяє відвідувачам актуалізувати її в сучасному контексті.

Сучасний підхід до музейної справи передбачає залучення відвідувачів як активних учасників подій. Тематичні заходи часто мають міждисциплінарний

характер – поєднують театр, музику, літературу, візуальне мистецтво. Це сприяє зростанню інтересу до постаті Кропивницького не лише як історичного діяча, а як живої культури, що промовляє до сьогодення.

Проведення тематичних заходів часто здійснюється у співпраці з місцевими навчальними закладами, театрами, бібліотеками, громадськими організаціями. Таким чином музей стає майданчиком культурної комунікації, осередком громади, де формується почуття належності до української культури та історії.

Зважаючи на вищезазначене, варто розглянути конкретні форми та приклади тематичних заходів, які реалізує меморіальний музей М. Л. Кропивницького у своїй щоденній діяльності. Вони не лише ілюструють теоретичні підходи до інформаційно-просвітницької роботи, а й демонструють гнучкість музею у взаємодії з різними аудиторіями та сучасними викликами музейної справи.

Назвемо основні *культурологічні заходи*, проведені працівниками музею упродовж досліджуваного періоду:

- І музейні читання «Постать Марка Кропивницького: діахронічний та синхронічний зріз», присвячені 180-й річниці від Дня народження М. Кропивницького, 175-й річниці від Дня народження І. Тобілевича (Карпенка-Карого) та 50-й річниці Всеукраїнського свята театрального мистецтва «Вересневі самоцвіти».

- «Марко Кропивницький і українська національна еліта» за участю благодійної організації «Центрально-Українська Православна духовно-соціальна академія».

- Інтерактивна вікторина на Театральній площі м. Кропивницького на тему «Кропивницький: місто й постать» до Дня народження Марка Кропивницького

- Акція до всесвітнього дня читання вголос, декламування уривку з п'єси Марка Кропивницького «Розгардіяш»

- День відкритих дверей на честь Дня народження митця – М. Л. Кропивницького.

- Тематичний захід «Марко Кропивницький та Микола Аркас: дружні та творчі зв'язки» у рамках проєкту «Розмови про Театр корифеїв».

- Засідання історико-краєзнавчого дискусійного клубу «Кліо» на тему: «Петро Ніщинський. Українські вечорниці».

- Літературна зустріч «Хеврута» за твором М. Л. Кропивницького «По ревізії» спільно з Творчою академією Кропивницького.

- Творча зустріч з колективом «Муніципального театру сатири» у рамках святкування Міжнародного дня театру. Обговорення роботи над постановкою п'єси М.Л. Кропивницького «По ревізії».

- Тематична зустріч-екскурсія до вшанування пам'яті Марка Кропивницького у зв'язку з 113-ми роковинами його смерті.

- Тематична екскурсія з елементами інтерактиву «Творчими стежками Марка Кропивницького».

- Проведення урочистостей з нагоди дня народження Марка Кропивницького.

- Тематична зустріч «Українські архіви та музеї як джерела пізнання історико-культурної спадщини» (До дня працівників архівних установ) для студентів ЦНТУ за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

- Публічне читання п'єси Миколи Барабулі «Золота лавка» Муніципальним театром сатири (режисер-постановник – Роман Бутовський).

- «Марко Кропивницький: на сторожі українського слова».

- «Листування Марка Кропивницького».

- Цикл ігрових програм «Скарби садиби Кропивницького».

- Музейно-мистецька арт-акція «Відчуй себе поряд з Кропивницьким».

- Майстер-класи з Ольгою Краснопольською «У Масках Талії та Мельпомени» (з нагоди Міжнародного дня музеїв та в рамках роботи проєкту «Кілька слів про ментальне здоров'я»); «Казковий калейдоскоп Марка Кропивницького» з малювання казкових героїв п'єс Марка Кропивницького.

- Виступ Новомиргородського народного аматорського театру «Златопілля» з нагоди Дня народження Марка Кропивницького.

- Квіз-музейна мандрівка «Марко Кропивницький та Український театр» (до Всеукраїнського свята театрального мистецтва «Вересневі самоцвіти-2024»).

3. Виступи на радіо, телебаченні та онлайн-трансляція у мережі Інтернет

У сучасному інформаційному суспільстві медіа-комунікації стають надзвичайно важливим інструментом у діяльності закладів культури, зокрема — меморіальних музеїв. Виступи на радіо, телебаченні та онлайн-трансляції в мережі Інтернет значно розширюють межі традиційної музейної аудиторії, роблячи інформаційно-просвітницьку роботу музею динамічнішою, доступнішою та актуальнішою.

Звернемо увагу на значущу дієвість медіа-комунікації, завдяки якій реалізується ряд важливих завдань:

1. Популяризація спадщини Кропивницького. Завдяки радіо- та телеефірам музей отримує можливість доносити до широкого загалу інформацію про життя і творчість Марка Лукича Кропивницького, розкривати його багатогранну особистість як реформатора українського театру, патріота, актора, режисера. Короткі тематичні виступи, інтерв'ю з музейними працівниками, участь у культурних передачах дозволяють інтегрувати музейний контент у повсякденний медійний простір.

2. Формування позитивного культурного іміджу. Публічна присутність музею в медіа формує його пізнаваність та авторитет, посилює імідж не лише самого закладу, а й культурного середовища регіону. Участь музею у спільних медіапроектах (наприклад, до ювілеїв, пам'ятних дат, театральних подій) також сприяє міжінституційному співробітництву.

3. Онлайн-трансляції як шлях до інклюзивності та цифрової відкритості.

Онлайн-формати відкривають нові можливості: трансляції лекцій, вебінарів, концертів, презентацій та екскурсій у прямому ефірі або у записі дозволяють залучити глядачів із різних куточків України та світу. Це особливо важливо в умовах війни, коли фізичний доступ до музеїв може бути обмеженим.

Такі трансляції також сприяють інклюзивності, адже контентом можуть скористатися люди з обмеженими можливостями або ті, хто з різних причин не має змоги відвідати музей особисто.

4. Залучення молоді та інтеграція у цифрову культуру. Молоде покоління активно споживає контент саме в цифровому форматі. Тож виступи на YouTube, Facebook, Instagram, TikTok (залежно від цільової аудиторії) дозволяють музею говорити з молоддю її мовою, пропонуючи сучасні формати подачі – від відеоекскурсій до інтерактивних вікторин, флешмобів, театралізованих рилсів.

5. Документування та архівація просвітницької роботи. Записи медіавиступів і трансляцій також виконують функцію електронного архіву діяльності музею. Це важливий ресурс для майбутніх поколінь, дослідників, журналістів і студентів.

У якості ілюстрації викладених положень подаємо приклади виступів працівників музею на радіо, телебаченні та в рамках онлайн-трансляцій у мережі Інтернет.

- Виступ для UA Суспільний із розповіддю про історію будівлі театру М. Л. Кропивницького.

- Про Меморіальний музей М.Л. Кропивницького, до 40-річчя його заснування (Facebook)

- «Сторінками історичної пам'яті. Меморіальний музей Кропивницького – пам'ятка історії та культури» (до Міжнародного дня пам'яток і визначних місць) (Facebook)

- Про колекцію вишитих сорочок, що належали талановитим акторам Кіровоградського академічного музично-драматичного театру імені М. Л. Кропивницького – народному артисту України В. Л. Мироновичу та народному артисту України І. В. Кравцову.

- «Кропивницький – у наших серцях» – до Дня народження видатного українського драматурга, актора, педагога, Корифея українського театру М. Л. Кропивницького.

- Про проведення інтерактивної вікторини на Театральній площі м. Кропивницького на тему «Кропивницький: місто й постать» до Дня народження Марка Кропивницького

- До 182-ї річниці від дня народження нашого земляка – видатного українського театального діяча, драматурга та педагога Марка Кропивницького

- Про презентацію кольорового видання туристично-краєзнавчого путівника «Блог на папері: театральними стежками Кіровоградщини»

- Про виставку Меморіального музею М.Л. Кропивницького до Дня українського козацтва «Тема козацтва в творчості корифеїв українського театру».

- До 140-річчя від постановки першої вистави українського професійного театру під орудою М. Л. Кропивницького. Дебют М. К. Заньковецької у ролі Наталки у п'єсі «Наталка Полтавка» за І. Котляревським

- Про презентацію виставки «Театр корифеїв: від заснування до сьогодення» до 140-річчя заснування першого українського професійного театру.

- Про проведення у музеї науково-практичної конференції «Театр Марка Кропивницького як феномен української культури» до 140-річчя заснування українського професійного театру та 40-річного ювілею відділу обласного краєзнавчого музею - Меморіального музею М.Л. Кропивницького.

Отже, виступи на радіо, телебаченні та онлайн-трансляції не лише доповнюють традиційні форми інформаційно-просвітницької діяльності меморіального музею М. Л. Кропивницького, а й перетворюють його на відкриту, сучасну, багатоформатну культурну платформу, яка активно взаємодіє із суспільством і розширює горизонти української культурної пам'яті.

4. Реалізація культурно-освітнього проєкту «Розмови про Театр корифеїв» як форма сучасної музейної комунікації

Окрім постійного проведення екскурсій, а також організації різноманітних тематичних виставок – як стаціонарних (традиційних, фізичних експозицій), так і віртуальних (опублікованих, зокрема, на офіційній сторінці музею у Facebook,

що набули особливої актуальності Меморіальний музей Марка Лукича Кропивницького реалізує низку спеціальних проєктів.

На сьогодні відділ Центральноукраїнського обласного краєзнавчого музею – Меморіальний музей М. Л. Кропивницького – втілює довгостроковий культурно-просвітницький проєкт під назвою «Розмови про Театр корифеїв», який охоплює цикл лекцій, бесід, презентацій виставкових матеріалів та інших заходів.

Основна мета цього проєкту полягає не лише в інформативному викладі біографічних відомостей про діячів славетної трупі Театру корифеїв, а у створенні багатовимірного образу їхніх особистостей. Проєкт покликаний розкрити різні сторони їхнього життя та творчості: сімейне оточення, педагогічну діяльність, особисті захоплення, дружні стосунки з іншими митцями та визначними постатями того часу, поза межами театрального кола. Також увагу приділено осмисленню постатей корифеїв у працях сучасників, письменників та дослідників, а також у сприйнятті наступних поколінь.

Очікується, що завдяки тематичному розмаїттю проєкту «Розмови про Театр корифеїв» вдасться зацікавити якомога ширшу аудиторію та сприяти формуванню стійкого інтересу до творчої спадщини корифеїв українського театру. З цією метою організатори свідомо використовують різноманітні формати заходів – від самостійно підготовлених лекцій і бесід до зустрічей за участі запрошених гостей, серед яких голова Кіровоградської обласної організації Національної спілки краєзнавців України Олег Бабенко, режисер-постановник Муніципального театру сатири Роман Бутовський та його творчі колеги.

Показовим є також залучення до заходів різних цільових груп: активну участь у них беруть як учнівська та студентська молодь, так і дорослі відвідувачі, що свідчить про відкритість і доступність проєкту для широкої публіки.

Рис. 2.8. Оголошення заходів проєкту «Розмови про Театр корифеїв»

У межах культурно-просвітницького проєкту «Розмови про Театр корифеїв», який реалізується Меморіальним музеєм Марка Кропивницького, лекції та бесіди виступають як ключовий інструмент збереження, популяризації та осмислення театральної спадщини України.

Лекції дозволяють занурити слухачів у контекст виникнення українського професійного театру, розповідаючи про постаті Марка Кропивницького, Івана Карпенка-Карого, Панаса Саксаганського та інших. Через формат бесід матеріал подається у доступній, живій формі, що сприяє кращому розумінню епохи та її культурного коду.

Проєкт стимулює творчий обмін поколінь – старші покоління, дослідники й митці діляться знанням із молоддю, актуалізуючи класичні теми для сучасного слухача. Це формує живу пам'ять про театр корифеїв як основу національного театрального мистецтва.

У центрі уваги – Кропивницький як колыска українського театру, що підкреслює значення регіональної ідентичності в контексті загальнонаціональної культурної історії. Проєкт акцентує увагу на локальній спадщині, роблячи її вагомою частиною всеукраїнського наративу.

Бесіди у форматі відкритих дискусій дозволяють глибше осмислювати теми, пов'язані з драматургією, сценічною мовою, моральними й соціальними викликами, які порушували корифеї у своїх п'єсах.

Проект «Розмови про Театр корифеїв» не лише оглядає минуле, а й шукає паралелі з сьогоденням: які ідеї театру корифеїв звучать актуально зараз? Як ці тексти і образи впливають на сучасну сцену?

У рамках роботи проекту провідні учені, краєзнавці та науково-педагогічні працівники провели ряд *лекцій та бесід* за такою тематикою:

- «Марко Кропивницький та Микола Аркас: дружні та творчі зв'язки».
- «Тарас Шевченко в житті Марка Кропивницького».
- «Корифеї українського театру як духовна та національна еліта».
- «Марко Кропивницький та інші «батьки новочасного українського театру» як спадкова станова українська еліта»
- «Актор-кропивничанин Іван Касьян та історія постановки п'єси «Замулені джерела» М. Кропивницького».
- «Про Кропивницького й не лише: письменник та краєзнавець Микола Смоленчук» (до 96-ї річниці від дня народження).
- «Дослідник театру Петро Рупін» з нагоди дня народження театрознавця.
- «П'єса «Наталка Полтавка» І. Котляревського у творчій рецепції діячів Театру корифеїв».
- «Формування української національної ідентичності та інтелектуально-культурної еліти».
- «Марко Кропивницький: з іменем на мапі Соборної Незалежної України»
- Цикл обговорень біографічних романів М. Смоленчука «Ой, літав орел» («Степи полинові») та «Сиве покоління» (з нагоди 97-ї річниці від дня народження кропивницькознавця, науковця та письменника Миколи Смоленчука.
- «Цікаві документи щодо М. Л. Кропивницького»
- «Доньки Марка Кропивницького: талановиті паростки родинного дерева»
- «Особистість Марка Кропивницького крізь призму його листування» (до Дня ручного письма, а також в рамках роботи проекту «Ювілейний рік Марка Кропивницького»).

Рис.2.9. Лекція голови Кіровоградської обласної організації Національної спілки краєзнавців України Олега Бабенка для студентів ЦНТУ.

Зазначене вище переконливо доводить, що лекції й бесіди провідних учених і краєзнавців мають величезне значення в сучасному українському суспільстві. Це не просто інтелектуальні заходи – це міст між минулим і сучасністю, який дозволяє глибше усвідомити, ким ми є, звідки походить наша культура і як її зберегти для наступних поколінь.

В рамках проекту «Розмови про Театр корифеїв» було організовано ряд творчих зустрічей, зокрема зустріч з акторами КАОУМДТ ім. М. Кропивницького Олексієм Дорошевим та заслуженою артисткою України Галиною Романюк; творчу зустріч з акторами в Меморіальному музеї Марка Кропивницького «У ритмі Театру: нові проекти Кропивницького Муніципального Театру Сатири» (до Дня заснування українського професійного театру) та ін.

Таким чином, лекції бесіди, творчі зустрічі у рамках цього проекту – це не просто інформативні заходи, а глибокий культурний діалог, що відкриває театр як джерело національного самовираження й духовного спадкоємства.

Лекції та бесіди, які проводяться в рамках проекту «Розмови про Театр корифеїв», не лише відкривають слухачам історію становлення українського театру, а й створюють живу атмосферу діалогу між минулим і сучасністю. Але не менш важливою складовою просвітницької діяльності Меморіального музею

М. Л. Кропивницького є проведення наукових конференцій, круглих столів та фахових дискусій, які піднімають цей діалог на глибший, аналітичний рівень. Саме такі заходи стають платформою для обміну науковими ідеями, новими підходами до інтерпретації спадщини Театру корифеїв, а також актуалізують постать Марка Кропивницького лише як митця, а й реформатора театральної культури.

Рис. 2.10. Здобувачі кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи ЦНТУ на зустрічі з колективом Муніципального театру сатири.

Участь дослідників, митців, студентів і краєзнавців у круглих столах дозволяє формувати цілісну картину розвитку українського театру, виявляючи як забуті імена та тексти, так і нові методи музейної комунікації. Завдяки цьому просвітницька місія музею розширюється – від локальної пам'яті до національного інтелектуального простору.

Серед таких заходів варто назвати круглий стіл з нагоди 97-ї річниці від дня народження дослідника творчості Марка Кропивницького Миколи Смоленчука «Микола Смоленчук: людина, письменник, вчений»; щорічну науково-практичну конференцію «Театр Марка Кропивницького як феномен української культури»; щорічні виступи на обласних літературно-краєзнавчих Куценківських читаннях в КЗ «Літературно-меморіальний музей І. Карпенка-Карого».

Підсумовуючи, зазначимо, що музейна діяльність у сучасних умовах відіграє ключову роль у процесі збереження, осмислення та популяризації національної культурної спадщини. У цьому контексті музеї виступають не лише

як хранителі артефактів, а як активні комунікатори культурних сенсів, учасники освітніх процесів і майданчики для суспільного діалогу.

Основні види діяльності музеїв – науково-дослідна, освітньо-виховна, експозиційна, виставкова, видавнича, екскурсійна та комунікативна — взаємодіють між собою, формуючи цілісну стратегію культурної присутності музею в суспільстві.

Особливо важливою є просвітницька функція музеїв, яка реалізується через лекції, інтерактивні виставки, тематичні заходи, театралізовані екскурсії, творчі майстерні, конференції, круглі столи та краєзнавчі ініціативи.

Усе це сприяє формуванню в суспільстві усвідомлення культурної цінності рідної історії, пробудженню інтересу до локальної і національної ідентичності, а також вихованню поколінь, які з гідністю продовжуватимуть культурні традиції України.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЮ

3.1. Стратегії залучення нових відвідувачів та популяризації музею

У сучасному культурному середовищі музеї змагаються не лише за увагу, а й за емоційну залученість аудиторії. Тому розробка ефективних стратегій залучення нових відвідувачів є одним із ключових напрямів розвитку музейної справи. У контексті популяризації української культури ці стратегії мають поєднувати традиційні підходи з інноваційними формами взаємодії.

Розглянемо детальніше ключові напрями інформаційно-просвітницької діяльності музею.

1. Освітньо-просвітницькі програми, які включають організацію тематичних екскурсій для різних вікових груп (діти, молодь, дорослі); проведення інтерактивних уроків, краєзнавчих квестів, майстер-класів на базі музею; співпрацю з навчальними закладами – як через виїзні уроки, так і через участь у спільних проєктах (наприклад, «Живий музей»).

2. Культурні події та міжсекторна співпраця. Така робота передбачає проведення тематичних вистав, театралізованих дійств, зустрічей із митцями, літературних вечорів; партнерство з бібліотеками, театрами, школами мистецтв, громадськими організаціями; запровадження музейних ночей, арт-пікніків, музичних подій просто неба.

3. Систематичне проведення анкетування як шляху до удосконалення роботи музею. У сучасних умовах розвитку культурно-освітніх закладів, меморіальні музеї відіграють надзвичайно важливу роль у збереженні національної пам'яті, формуванні історичної свідомості громадян та популяризації культурної спадщини. Однак ефективність їх діяльності значною мірою залежить від здатності адаптуватися до потреб суспільства та

впроваджувати інноваційні підходи до просвітницької роботи. Саме з цією метою особливої актуальності набуває застосування анкетування як методу зворотного зв'язку з аудиторією. Анкетування дозволяє: отримати об'єктивну інформацію про рівень обізнаності громадськості щодо діяльності музею; виявити інтереси, потреби та очікування різних категорій відвідувачів; проаналізувати ефективність окремих форм просвітницької діяльності (виставок, екскурсій, онлайн-заходів тощо); виявити сильні та слабкі сторони у взаємодії з цільовими аудиторіями; залучити громадськість до процесу спільного формування культурного простору.

Зібрані за допомогою анкетування дані є цінним аналітичним матеріалом, який може бути використаний для розробки стратегії розвитку музею, оптимізації його комунікаційної політики, впровадження нових форматів роботи з молоддю та іншими аудиторіями. Зокрема, такі дослідження сприяють глибшому розумінню того, як музей може стати не лише зберігачем історії, а й активним учасником сучасного культурного діалогу. У *Додатку Ж* представлено орієнтовний перелік питань.

Таким чином, анкетування є не лише дієвим соціологічним інструментом, але й важливим управлінським ресурсом, що дозволяє музею залишатися актуальним, відкритим до потреб громади та ефективним у виконанні своєї просвітницької місії.

4. Сучасна цифрова присутність. Цей напрям реалізується через активну роботу в соцмережах (Facebook, Instagram, Telegram) із якісним візуальним і текстовим контентом; створення віртуальних екскурсій, онлайн-виставок, подкастів, відеоісторій про експонати; розробка мобільного додатку або QR-квестів у залах музею.

5. Індивідуалізація досвіду передбачає створення програм для різних цільових аудиторій: школярів, студентів, туристів, родин із дітьми, осіб з інвалідністю; формат «музей під запит» – екскурсії на замовлення, персоналізовані маршрути, тематичні події.

6. Брендинг і емоційна привабливість – формування впізнаваного образу музею через слоган, логотип, сувенірну продукцію, а також підкреслення унікальності експозиції або особистості (наприклад, Марка Кропивницького як символу театрального прориву) та використання сторітелінгу – розповіді про експонати як про «живих свідків» історії.

7. Залучення волонтерів і амбасадорів культури. У цьому контексті необхідною є співпраця з молоддю, студентами, краєзнавцями, які стають промоутерами музею. Важливим є проведення волонтерських програм та конкурсів ідей для розвитку музею.

Усі ці стратегії мають одну мету – зробити музей не лише простором зберігання пам'яті, а потужним культурно-мистецьким осередком.

Однією з ключових стратегій меморіального музею культурним центром, де кожен може знайти частину себе в історії рідного краю М. Л. Кропивницького щодо залучення відвідувачів є створення живого, інтерактивного простору, що поєднує культурну автентичність з сучасними формами залучення. Через тематичні фотозони, елементи емоційного занурення та залучення символічних артефактів, музей формує новий рівень діалогу з публікою — емоційний, пізнавальний та візуально привабливий.

У цьому контексті особливу увагу заслуговує Ювілейний рік Марка Кропивницького, який стане центральною подією травня 2025 року. Музей відзначатиме 185-річчя від дня народження видатного драматурга, режисера й реформатора українського театру саме 22 травня (за новим стилем), відповідно до своєї позиції.

До святкових заходів, крім традиційних експозицій і тематичних подій, музей додав і новий туристично-розважальний інструмент – капелюх і тростину в естетиці Кропивницького. Ці елементи стали не лише візуальним акцентом ювілею, а й своєрідним запрошенням до творчої взаємодії: кожен охочий може приміряти образ класика та зробити фото на пам'ять. Такий крок допомагає поєднати історичну постать із сучасними форматами участі, наближуючи культурну спадщину до кожного відвідувача.

3.2. Інноваційні підходи до організації музейних заходів

У сучасному світі музеї вже давно перестали бути лише зберігачами артефактів – вони стають інтерактивними культурними платформами, просторами для діалогу, творчості та емоційного досвіду. Відтак, інноваційні підходи до організації музейних заходів є необхідною умовою залучення нових аудиторій, зокрема молоді, туристів і загалом цифрового покоління.

Серед інноваційних форматів музейної діяльності, які привертають серця відвідувачів доцільно виокремити такі:

1. Інтерактивність і гейміфікація. Замість пасивного огляду експозиції, відвідувач отримує роль учасника. Популярні формати передбачають квести по залах музею з використанням підказок, QR-кодів, загадок; гейміфіковані екскурсії: наприклад, у ролі історичної постаті, з місією чи завданням; цифрові тури з доповненою реальністю (AR), коли персонажі «оживають» через смартфон. Наприклад, у рамках ювілею Марка Кропивницького можна провести «театральний квест», де відвідувач шукає елементи для постановки п'єси.

2. Тематичні фотозони та костюмовані елементи. Як показує досвід, музеї дедалі частіше створюють візуальні магніти, що поєднують естетику й залучення аудиторії: фотозони з репліками історичних костюмів, стилізовані предмети (як-от капелюх і тростина М. Кропивницького, запропоновані у музеї), спеціальні дні, коли можна відвідати музей у костюмах певної епохи. Це не лише заохочує відвідувачів, а й транслює живу історію через образ.

3. Мультимедійні інсталяції та арт-технології. У цьому контексті можна залучити відеомапінг на музейні фасади або експонати. Відеомапінг (або 3D-мапінг, англ. video mapping) – це сучасна технологія, яка дозволяє проєктувати зображення або анімацію на реальні об'єкти (наприклад, фасад будівлі, стіну, скульптуру чи навіть дерево), точно враховуючи їх форму, текстуру й архітектурні деталі. Тобто, замість простої проєкції фільму на білий екран, відео «накладається» на саму будівлю чи об'єкт так, що здається, ніби він «оживає» – змінює колір, руйнується, перетворюється на іншу споруду або розповідає

історію через візуальні ефекти. Фасад музею «оживає» ввечері: з вікон виглядають персонажі, на стінах з'являються сцени з вистав М. Кропивницького, а потім усе перетворюється на театральну завісу. Скульптура на площі раптом починає «дихати» світлом і розповідати голосом про події столітньої давності. Відеомапінг використовується у культурних заходах: ніч музеїв, ювілеї, фестивалі. У презентаціях міст та пам'яток як, наприклад, підсвітка Софії Київської під час Дня Незалежності, у театрі та концертах – створення віртуальних декорацій. Це дуже ефективно, оскільки емоційно – глядач стає учасником видовища. Вражає масштабністю й поєднує мистецтво, історію та технології. Дуже добре підходить для музейних та театральних тем, де важливо створити атмосферу й передати дух епохи (Додаток Д).

Звукові інсталяції представляють собою театральне звучання, голоси, фонові аудіоісторії; 3D-відтворення історичних подій або побуту певної доби.

Наприклад, можна реконструювати театральну постановку М. Кропивницького у віртуальному форматі, за допомогою VR-окулярів.

4. Співтворчість з громадою та відвідувачами. Музей може бути платформою для спільного створення контенту. Це може бути збір спогадів місцевих мешканців; виставки-колажі, зроблені на основі історій відвідувачів; майстер-класи, на яких учасники створюють власні артефакти, пов'язані з темою виставки. Цінною у цьому контексті стане колективна інсталяція «Мій театр» до ювілею М. Л. Кропивницького, куди кожен може додати власний «етюд» або спогад про театр.

5. Культурний туризм і подієві формати. Музей може стати частиною туристичних маршрутів або міських фестивалів, завдяки чому розширює аудиторію. До таких заходів можна віднести ніч музеїв; театралізовані екскурсії вулицями міста; гастрономічні вечори з історичними стравами (наприклад, обід у стилі XIX ст.); партнерство з гiдами, школами, креативними просторами.

6. Цифрова присутність і онлайн-заходи: створення онлайн-експозицій, сторітелінгу в соцмережах (Instagram, TikTok та ін.); вебінари, лекції, інтерв'ю з

експертами; онлайн-квести або інтерактивні Zoom-екскурсії для шкіл і закордонних українців.

Отже, інноваційність у музеї це не лише технології, а й здатність мислити по-новому: створити емоційний контакт із відвідувачем, дати йому шанс дослідити, доторкнутись, пережити, а не просто побачити.

Такі підходи не лише оживляють музейний простір, а й перетворюють його на пульсуючу культурну платформу, що поєднує минуле з майбутнім – як у випадку з вшануванням постаті Марка Кропивницького, яке може бути не лише урочистим, а й сучасним, натхненним і несподівано близьким.

3.3. Пропозиції щодо вдосконалення інформаційної політики музею

Інформаційна політика сучасного музею є ключовим інструментом не лише збереження культурної спадщини, а й активного залучення громадськості до історико-культурного діалогу. Меморіальний музей Марка Кропивницького виконує важливу функцію збереження пам'яті про фундатора українського театру, однак потребує актуалізації своїх інформаційних стратегій з урахуванням сучасних викликів та технологій.

1. Модернізація онлайн-присутності. Створення або оновлення офіційного сайту музею з інтерактивним контентом (віртуальні тури, інтерактивна карта, мультимедійні матеріали).

Ведення активних сторінок у соцмережах (Facebook, Instagram, TikTok) для популяризації постаті Кропивницького серед молоді.

Запуск тематичного блогу або YouTube-каналу з серіями коротких відео: «5 фактів про М. Кропивницького», «Сторінки з театрального щоденника» тощо.

2. Розробка освітніх програм. Створення онлайн-курсів чи відеолекцій для шкіл та ЗВО, інтегрованих у шкільні програми з літератури, мистецтва та історії.

Проведення театралізованих екскурсій або рольових ігор для дітей та студентів на основі п'єс Кропивницького. Підготовка методичних матеріалів для вчителів та екскурсоводів.

3. Покращення зовнішньої комунікації. Партнерство з іншими музеями, театрами, культурними інституціями задля створення спільних інформаційних кампаній.

Проведення тематичних тижнів, фестивалів та днів відкритих дверей із залученням місцевих медіа. Випуск брендової сувенірної продукції з елементами театральної символіки, цитатами з п'єс тощо.

4. Інклюзивність і доступність. Забезпечення доступу до музейного контенту для людей з інвалідністю (аудіоописи, субтитри, адаптивні тури).

Створення багатомовних версій матеріалів, зокрема англійською мовою, для туристів та закордонної аудиторії.

З огляду на проведений аналіз та окреслені напрямки вдосконалення інформаційно-просвітницької діяльності, доцільно узагальнити актуальний стан меморіального музею М. Л. Кропивницького в контексті його потенціалу розвитку. Такий підхід дозволяє систематизувати наявні ресурси, визначити ключові бар'єри, а також окреслити перспективні можливості трансформації установи в сучасний центр національної культурної комунікації.

Для цього пропонується скористатися аналітичною моделлю у форматі таблиці, де зіставлено сильні сторони, наявні проблеми та прогнозовані перспективи розвитку досліджуваного музею:

Таблиця 3.1.

Оцінка ефективності діяльності музею

№	Сильні сторони	Проблеми	Перспективи
1	Унікальний історико-культурний об'єкт – автентичне помешкання М. Кропивницького	Потреба в активнішому розвитку цифрової комунікації (веб-ресурси, соцмережі)	Розширення онлайн-платформ (віртуальні тури, відеоекскурсії, блоги)
2.	Багатий фонд експонатів, пов'язаних із корифеями українського театру	Потреба у більшій привабливості для молоді аудиторії	Розробка інтерактивних ігор, квестів, театралізованих подій

3	Проведення тематичних виставок експерсій, заходів,	Потреба у формуванні візуальної ідентичності та оновленні сувенірної асортименту	Створення айдентики музею та випуск брендованої продукції
4	Співпраця з місцевими навчальними закладами	Обмежене фінансування та кадровий ресурс	Можливість залучення грантів, волонтерів, партнерств із театрами та освітніми установами
5	Високий потенціал для розвитку культурного туризму	Здебільшого місцеві відвідувачі	Створення багатомовного контенту та залучення туристичної інфраструктури

Здійснення вищезазначених заходів дозволить перетворити музей Марка Кропивницького на активний центр культурної комунікації, який не лише зберігає спадщину, а й формує актуальний образ національного героя в цифрову епоху. Це сприятиме залученню нових аудиторій, розширенню впливу української культури та утвердженню театру як живої і дієвої частини культурного простору України.

Враховуючи все вищезазначене представляємо перелік орієнтовних рекомендацій для подальшого розвитку меморіального музею М.Л. Кропивницького:

1. Цифровізація і модернізація інформаційного контенту. Оцифрування фондів та створення відкритої онлайн-бази для дослідників. Віртуальні тури музеєм, інтерактивні презентації та онлайн-виставки. Залучення digital-інструментів у проведення експерсій (аудіогіди, QR-коди біля експонатів, мобільні додатки).

2. Розширення цільової аудиторії. Розробка програм для молодіжної аудиторії, зокрема в ігровому форматі. Залучення родинної аудиторії шляхом проведення тематичних квестів, майстер-класів, театрів-експромтів. Розвиток

міжнародного напрямку: створення англomовного контенту, участь у світових музейних форумах.

3. Партнерство та міжмузейна співпраця. Спільні проекти з театрами, культурними інституціями та школами мистецтв. Організація пересувних виставок та виїзних лекцій у регіонах України. Залучення волонтерів, студентів, амбасадорів культури до поширення інформації про музей.

4. Брендинг і популяризація. Розробка візуального стилю музею (логотип, фірмові кольори, поліграфія). Випуск сувенірної продукції: листівки, театральні маски, книжки з п'єсами Кропивницького. Створення циклу культурно-просвітницьких подій під загальною назвою – наприклад: «Кропивницький LIVE» або «Культурний код корифеїв».

Удосконалення інформаційно-просвітницької діяльності музею М. Л. Кропивницького має ґрунтуватися на поєднанні традиційної музейної практики з сучасними медіа технологіями, розширенні комунікаційних каналів та активному діалозі з суспільством. Лише в такому випадку музей стане не лише місцем пам'яті, а й дієвим інструментом національного самоусвідомлення та культурного зростання.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволили зробити такі висновки:

Вивчення інформаційно-просвітницького потенціалу сучасного музею є актуальною та затребуваною темою, оскільки в умовах викликів сьогодення модернізація форм та методів музейної діяльності, що включає використання сучасних інформаційних технологій, розширення комунікаційного простору дозволяє формувати потужний національний контент. Збереження і популяризація культурної спадщини є важливими завданнями для кожного суспільства, адже воно визначає його майбутнє, зберігаючи минуле.

Наукові праці, що стосуються музейної сфери, умовно згруповано за таким напрямками: музейні інновації (А. Бокотей, В. Банах, С. Гаврилюк, В. Надольська, Ю. Ключко, І. Пантелейчук, С. Руденко); роль музеїв у збереженні культурної спадщини та національної пам'яті в умовах воєнних викликів (О. Кадол, Л. Кузнецова, Л. Дубровіна, А. Киридон, І. Матяш); музейна педагогіка (Л. Гайда, С. Довгий, В. Бігаєв, Т. Грушева, О. Караманов, І. Червінська та ін.), цифровізація музейної сфери (О. Розгон, Т. Лебідь, В. Орищук,) ; взаємодія музеїв із суспільством (П. Вербицька, Ю. Ключко, І. Передрій, Н. Білан, В. Рожко та ін).

У процесі дослідження інформаційно-просвітницької діяльності музею було застосовано низку взаємодоповнюючих методів, кожен з яких відіграв важливу роль у комплексному аналізі теми, зокрема тематичний аналіз наукових та публіцистичних праць; аналіз документів та архівних матеріалів. Контент-аналіз експозицій та виставок дав змогу виявити тематику, візуальні акценти та інтерпретаційні підходи, які використовуються для передачі знань відвідувачам. Спостереження за проведенням культурно-просвітницьких заходів дозволило зафіксувати особливості взаємодії між музеєм та відвідувачами в реальному часі, виявити практичні аспекти реалізації освітніх стратегій. Мультимедійний аналіз

(вивчення візуального, аудіо- та цифрового контенту) виявив ступінь цифровізації музейної комунікації, доступність ресурсів для широкої аудиторії та потенціал інтерактивних засобів у підвищенні ефективності просвітницької діяльності. Тож, використання комплексу методів дало змогу всебічно охарактеризувати сучасний стан інформаційно-просвітницької діяльності музею, виявити її сильні сторони та окреслити перспективи подальшого розвитку.

Аналіз історії створення та розвитку меморіального музею М. Л. Кропивницького дозволив усвідомити глибину культурної, історичної та освітньої ролі цієї установи в національному контексті. Створення музею стало логічним продовженням вшанування пам'яті видатного драматурга, актора, режисера та засновника українського професійного театру. Постать М. Л. Кропивницького не лише втілює культурне відродження XIX століття, а й уособлює ідеї національного самоствердження, що залишаються актуальними й сьогодні.

У процесі розвитку музею простежується постійне розширення його функцій – від збереження меморіального простору до активної науково-дослідницької та просвітницької діяльності. Змінювався і характер експозицій: від класичних меморіальних виставок до інтерактивних форм подачі матеріалу, що відповідають запитам сучасного відвідувача.

Здійснено детальний огляд експозиційних залів та музейних фондів, присвячених життю й творчості Марка Лукича Кропивницького. Експозиції репрезентують ключові етапи біографії митця – від дитинства й навчання до розквіту професійної діяльності як актора, режисера, драматурга та реформатора українського театру. Такі унікальні експонати, як предмети інтер'єру, оригінальні рукописи, фотографії не лише ілюструють історичні факти, а й емоційно занурюють відвідувача в атмосферу українського театру другої половини XIX століття. Особливу увагу привертають меморіальні речі, театральні афіші, програми та мистецькі твори, автографи п'єс, театральні костюми, архівні документи, які розкривають творчу індивідуальність

М. Кропивницького та значущість його внеску у формування національної культурної ідентичності.

Фонди музею є важливим джерелом для наукових досліджень, адже містять унікальні матеріали, що дають змогу глибше зрозуміти культурний і суспільний контекст, у якому жив і творив Марко Кропивницький.

Експозиції музею виконують важливі просвітницькі функції – виступають потужним засобом візуального та емоційного осягнення постаті Марка Кропивницького як людини і митця, популяризують національну театральну спадщину серед широкої аудиторії, формують історичну свідомість.

Аналіз видів і форм діяльності меморіального музею М. Л. Кропивницького свідчить його активну адаптацію до вимог сучасного культурного простору та трансформацію з традиційної меморіальної установи в динамічний центр комунікації з громадськістю.

Проаналізовано провідні форми музейної діяльності, зокрема тематичні виставки, фотовиставки, культурологічні заходи, майстер-класи, які сприяють не лише популяризації спадщини корифеїв українського театру, а й налагодженню діалогу з різними аудиторіями. Музей активно реалізує медійну присутність – виступи на радіо, телебаченні, а також онлайн-трансляції в мережі Інтернет, що значно розширюють коло охоплених учасників та долають географічні й часові бар'єри.

На особливу увагу заслуговує культурно-освітній проєкт «Розмови про Театр корифеїв», який став прикладом нової, діалогічної форми музейної комунікації. У форматі відкритих зустрічей, лекцій та дискусій за участю театрознавців, митців і глядачів відбувається осмислення спадщини корифеїв у контексті сьогодення. Цей проєкт поєднує традицію й інновацію, живе слово й цифрові платформи, створюючи можливості для глибшого розуміння національної театральної культури.

Доведено, що досліджуваний музей демонструє багатоформатний підхід до збереження й трансляції культурної пам'яті, перетворюючи свою діяльність

на важливий чинник просвітництва, формування культурної ідентичності та підтримки безперервного зв'язку поколінь.

Дослідження стратегій залучення нових відвідувачів, інноваційних підходів до організації заходів та інформаційної політики меморіального музею М. Л. Кропивницького дозволяє зробити низку важливих узагальнень щодо перспектив його подальшого розвитку в умовах сучасного культурного середовища.

Насамперед, актуальним завданням є розширення цільової аудиторії шляхом використання різноманітних комунікаційних каналів, зокрема соціальних мереж, інтерактивного контенту, міжмузейної співпраці та участі в туристичних маршрутах. Спрямованість на молодь, родинні відвідини, а також інклюзивні ініціативи сприяють створенню відкритого й доступного культурного простору.

У сфері проведення заходів музей демонструє готовність до інновацій — від театралізованих екскурсій і квестів до мистецьких перформансів, публічних інтерв'ю, майстер-класів та колаборацій із театральними студіями. Такий підхід формує новий досвід сприйняття музею – як живого середовища, де культура не тільки зберігається, а й активно твориться.

Водночас, інформаційна політика музею потребує подальшого вдосконалення: системна присутність в онлайн-просторі, регулярне оновлення сайту, активне ведення соціальних мереж, створення мультимедійного контенту (відеоекскурсій, блогів, цифрових архівів) – усе це підвищить пізнаваність бренду музею та зміцнить його зв'язок із сучасною аудиторією.

Отже, ефективне поєднання стратегічного мислення, творчого підходу й відкритості до нових форматів є запорукою того, що меморіальний музей М. Л. Кропивницького залишатиметься не лише місцем пам'яті, а й потужним осередком культурної комунікації, освіти й натхнення для нинішніх і майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Банах В. М. Музейні інновації та інтерактивність у теорії та практиці музейної справи. *Historical and Cultural Studies*. 2016, № 1. Vol. 3. P. 1–5. 3.2.5.
2. Бокотей А. А. Інноваційні впровадження в природничих музеях Швейцарії та Австрії. *Наукові записки Державного природознавчого музею*. Львів. 2014. Вип. 30 С. 41–50.
3. Вербицька П. В., Пасічник Р. Е. Музей як комунікативний та освітній простір: *навчальний посібник*. Львів: Львівська політехніка, 2017. 232 с.
4. Віртуальні музеї світу URL : <http://www.googleartproject.com>
5. Гаврилюк, С. В. Інтеграція музеїв в освітній процес: світові та українські практики Волинський музейний вісник. Луцьк, 2024. Вип. 14. С. 3–8.
6. Гаврилюк С. В., Надольська В. В. Трансформація музейного світу у XXI ст.: міжнародний та український досвід. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2022. Вип. 57. Том 1. С. 41–49.
7. Гайда Л.А. Музейна педагогіка: пошук оптимальної моделі. URL : <http://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/museum/articles/09.pdf>
8. Гоцуляк В.В. Музеєзнавство. *Всесвітня історія і історична наука, історія України, історіографія, архівознавство: Термінологічний, понятійний словник-довідник: Навчальний посібник*. Черкаси: видавець ФОП Гордієнко Є.І., 2015. 616 с.
9. Грушева Т. Матеріали музеїв на уроках історії: український досвід. Педагогічні науки та освіта. 2022. Вип. XL – XLI. С. 40–47.
10. Довідник про сайти музеїв усього світу. URL :<http://supercook.ru/spr-01-mus.html>
11. Дубровіна Л., Киридон А., Матяш І. Архіви, бібліотеки, музеї – джерельна основа національної пам'яті, культурної спадщини України. *Бібліотечний вісник: Науково-теоретичний журнал*. 2017. № 1 (237). С. 3 – 10.

12. Закон України «Про музеї та музейну справу» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
13. Закон України «Про охорону культурної спадщини» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>.
14. Закон України «Про затвердження Порядку обліку музейних предметів в електронній формі» (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1478-16#Text>.
15. Звіт про роботу Кіровоградського обласного краєзнавчого музею, його відділів та філій за 2022 р.
16. Звіт про роботу Кіровоградського обласного краєзнавчого музею, його відділів та філій за 2023 р.
17. Кадол О. М. (2025). Роль музеїв у збереженні культурної спадщини України в умовах воєнних викликів. *Філософія та управління*, (1(5)), 51–58. <https://doi.org/10.70651/3041-248X/2025.1.06>
18. Караманов О. В. Музейна педагогіка у системі сучасної освітньої парадигми та поширення наукових знань. Музейна педагогіка в науковій освіті : збірник тез доповідей учасників I Всеукраїнської науково-практичної конференції. Біла Церква : Авторитет. 2019. URL: [https:// undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/zbirnyk_tez_myz_ped.pdf](https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/zbirnyk_tez_myz_ped.pdf)
19. Ключко, Ю. М. (2018). Креативність як складова розвитку музейної комунікації. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, (1), 266–274. <https://doi.org/10.31866/2616-745x.1.2018.142010>
20. Кузнецова, Л. (2023). Музеї України в умовах російської збройної агресії. *Питання культурології*, (42), 182–194. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.42.2023.293774>
21. Культурна спадщина у воєнному конфлікті: міжнародний досвід другої половини XX – початку XXI ст. та українська дійсність. *Український історичний журнал*. 2022. 4. С. 159–174.
22. Лавренко В.С. Практичне музеєзнавство. Дніпро: Ліра, 2023. 116 с.

Маньковська Р. В. Сучасні музейні комунікації та перспективи їх розвитку. *Краєзнавство*. 2013 № 3. С. 75–84.

23. Лебідь Т. Цифрові технології в презентації музейних колекцій: досвід та перспективи застосування у музейній педагогіці. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*, 2024. С.161–175.

24. Лелик М. Б. Оцифрування культурної спадщини та цифрові мистецькі проєкти: до питання діджиталізації в Україні. 2019. URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematich_ogliadi/2019/Digital19.pdf

25. Марко Кропивницький: як театральний корифей творив національний дух України <https://www.radiosvoboda.org/a/teatr-koryfeiv-marko-kropyvnytskii/30630576.html>

26. Музейна педагогіка в науковій освіті: монографія / Ред. кол.: С. Довгий, О. Топузов, В. Бітаєв та ін. За наук. ред. С. Довгого. Київ : Національний центр «Мала академія наук», 2020. 334 с.

27. Музеї майбутнього: сім арт-інституцій, у яких є чого повчитися. URL: <https://www.culturepartnership.eu/ua/article/museums-of-the-future>

28. Норріс Л., Тісдейл Р. Креативність у музейній практиці / пер. з англ. А. Коструби, Г. Кузьо, О. Омельчук, Є. Червоного. Київ : Чередниченко А. М., 2017. 192 с. 8.

29. Оришук В.В. Напрями цифрового розвитку у сфері музейної справи. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління. 2021. № 2. С. 84-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2021_2_13

30. Офіційний веб-сайт Кіровоградського обласного краєзнавчого музею URL: <https://kokm.kr.ua/>

31. Офіційний веб-сайт Меморіального музею М. Л. Кропивницького URL: <https://kokm.kr.ua/kropyvnytsky-memorial-museum>

32. Пантелейчук І.В. Трансформація музею як соціокультурного інституту. Київ: [б.в.], 2016. 215 с.

33. Передрій І., Білан Н. Сучасна музейна комунікація в Україні та світі: стан і перспективи розвитку. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 2. С. 72 – 79/ URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2018_2_12

34. Рожко В. М. Національна музейна політика: засади наукової діяльності музейних інституцій. URL:<http://www.prostir.museum/ua/post/37778> (дата звернення: 01.02.2024).

35. Розгон О. В. Концептуальні аспекти цифровізації культурних цінностей в сфері музейної справи. Правове забезпечення віртуалізації інфраструктури національної економіки України : монографія [О. В. Шаповалова, Л. С. Шевченко, А. В. Стріжкова та ін.] ; за ред. С. В. Глібка, А. В. Стріжкової. Харків : НДІ прав, забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2019. С. 148–166.

36. Руденко С.Б. Музей як технологія. Київ : Ліра-К, 2021. 436 с.

37. Словник-довідник термінології музейництва / Р.Микульчак, П.Слободян, Є.Діденко, Т.Рак; Нац. Ун-т «Львівська політехніка». Л.: Вид-во Львівської політехніки, 2012. 126 с.

38. Фесенко Г.Г. Роль музеїв у формуванні культурного простору України. URL : <https://www.kpi.kharkov.ua/archive/Conferences/>

39. Червінська І. Музейна педагогіка як інструмент взаємодії закладів освіти і музеїв у сучасному соціокультурному просторі. Освітні обрії. 2019. № 2 (49). URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/view/2327/281>

40. Як змінилася будівля Театру корифеїв за 150 років URL :https://gre4ka.info/statti/yak-zminylasya-budivlya-teatru-koryfeyiv-za-150-rokiv/?utm_source=chatgpt.com

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Заступник директора
обласного краєзнавчого
музею**

_____ **П. РИБАЛКО**

«__» _____ 2023 р.

Звіт

**про роботу Кіровоградського обласного краєзнавчого музею, його відділів
та філій за 2022 р.**

**Перелік виставок
(науково-експозиційна діяльність)**

№ п/п	Назва	Місце експонування	Дата проведення
1.	«Кіровоградська наступальна операція», до 78-й річниці вигнання нацистських загарбників з Кіровоградщини	Відділ історії Маршанін А.В.	06.01
2.	«З історії формування території Кіровоградської області»	Відділ історії Шевченко Б.Л.	10.01
3.	«Заповідник – музей І.К. Тобілевича (Карпенка-Карого) Хутір Надія взимку», віртуальна виставка – промоушен	Facebook Кравченко Т.С	16.01
4.	«100 років боротьби. Українська революція 1917 – 1921» до Дня соборності України	Відділ історії Мілютін С.Ю.	17.01
5.	«Водохреще – Йордан – Богоявлення» - про історію, традиції, звичаї та народні обряди	Facebook Забабуріна А.А.	19.01
6.	«100 років боротьби. Українська революція 1917–1921 рр.»	Відділ історії Мілютін С.Ю.	26.01
7.	Фотовиставка «Афган – біль радянських солдат»	Відділ історії Маршанін А.В.	15.02
8.	«Сторінками історичної пам'яті. Меморіальний музей Кропивницького – пам'ятка історії та культури» (до Міжнародного дня пам'яток і визначних місць)	Facebook Бабенко Б.О.	19.04
9.	«Традиції святкування Великодня»	Facebook Забабуріна А.А.	23.04
10.	«Чорнобиль – наш біль» до 36-х роковин Чорнобильської катастрофи	Facebook Саванчук С.В.	26.04
11.	До 85-ї річниці заснування Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського	Facebook Чонтай О. М., Листопад Д.О.	29.04
12.	«Воєнні злочини російської армії в Україні»	Відділ історії Пархомчук В.О., Забабуріна А.А., Мороз В.В., Маршанін А.В.	10.05
13.	«Українська вишивка – генетичний код нації» до Дня вишиванки.	Відділ історії Пархомчук В.О.,	19.05

	Виставка вишитих картин авторства львівського вишивальника Леоніда Добродняка	Забабуріна А.А.	
14.	«Вишиті скарби Хутора Надія» до Дня вишиванки	Facebook Кравченко Т.С., Савіцька А.А.	
15.	«Весняні барви Хутора Надія»	Facebook Кравченко Т.С.	20.05
16.	Виставка історичних фотографій та предметів народного побуту «Хата моя, біла хата...» із зібрання колекціонера Володимира Нагорного	Відділ історії Пархомчук В.О., Забабуріна А.А., Мороз В.В., Маршанін А.В.	01.06
17.	«Дрібнички» - виставка з зібрання колишньої викладачки ЦНТУ, мандрівниці Лариси Лебедевої	Відділ фондів Рибалко П.П., Грицайова З.М., Король О.В., Чудінович Н.Г.	16.06
18.	«Демократичні традиції в Україні» до 26-ї річниці прийняття Конституції України	Відділ історії Мороз В.В., Маршанін А.В.	28.06
19.	«Архітектор. Геральдист. Громадянин» – про відомого кіровоградського архітектора та геральдиста Віталія Єфремовича Кривенка	Відділ фондів Рибалко П.П., Грицайова З.М., Король О.В., Чудінович Н.Г.	01.07
20.	Фотовиставка «Володимир Винниченко. Скрижалі української революції»	Facebook Пархомчук В.О., Забабуріна А.А.	27.07
21.	Віртуальна фотовиставка до 50-ї річниці перемоги заслуженого ансамблю народного танцю України «Ятрань» на Міжнародному фестивалі в угорському місті Сегеді	Facebook Чонтай О.М., Листопад Д.О.	22.08
22.	Стаціонарна виставка «Мене не люблять, бо люблю Вітчизну вірно я свою» до 95-річчя від дня народження українського прозаїка і літературознавця, члена Спілки письменників України М.К. Смоленчука	Заповідник-музей Хутір Надія І.К. Тобілевича (Карпенко-Карого) Кравченко Т.С. Савіцька А.А. Мороз В.В.	24.02

Перелік заходів

	Назва	Місце проведення	Дата проведення
1.	Захід з циклу «Звичаї і обряди українського народу». Свято Різдва Христове	Історико-архітектурний заповідник родини Раєвських	07.01

2.	Захід «З історії формування території Кіровоградської області»	Відділ історії	10.01
3.	Презентація фотовиставки «Кіровоградщина. Сторінки історії»	Відділ історії	10.01
4.	Бесіда до Дня звільнення міста Кіровограда від нацистських загарбників	Відділ історії	08.01
5.	Захід з циклу «Звичаї і обряди українського народу. Водохреща» за участю місцевих жителів та гостей	Заповідник - музей І.К. Тобілевича (Карпенка-Карого) Хутір Надія	19.01
6.	Захід з циклу «Звичаї і обряди українського народу. Водохреща» за участю місцевих жителів та гостей	Історико-архітектурний заповідник родини Раєвських	19.01
7.	Просвітницький захід, присвячений Дню Соборності України «В єдності сила!»	Відділ історії	20.01
8.	Захід з нагоди Дня Соборності України	Відділ історії	21.01
9.	Захід «Наші земляки у битві під Крутами»	Відділ історії	26.01
10.	Засідання історико-краєзнавчого дискусійного клубу «Клію» на тему «Голокост на території Кіровоградщини у роки Другої світової війни»	Відділ історії	27.01
11.	Відкрита лекція професора Григорія Клочека, присвячена 125-ї річниці від дня народження видатного земляка, українського письменника, поета,	Відділ історії	01.02

	публіциста, культуролога, сотника Армії УНР Євгена Маланюка		
12.	Акція до всесвітнього дня читання вголос, декламування уривку з п'єси Марка Кропивницького «Розгардіяш»	Меморіальний музей М.Л. Кропивницького	02.02
13.	Майстер-клас до Дня святого Валентина з виготовлення «валентинок»	Facebook	11.02
14.	Церемонія нагородження в обласному краєзнавчому музеї учасників V Всеукраїнського конкурсу дитячо-юнацької творчості «Зоряні мрії дитинства»	Facebook	13.02
15.	Захід до Дня вшанування учасників бойових дій на території інших держав	Відділ історії	15.02
16.	Засідання історико-краєзнавчого дискусійного клубу «Клію» на тему «Армія Нестора Махна на території Єлисаветградського повіту»	Відділ історії	16.02
17.	Вечір пам'яті Героя України, Героя Небесної Сотні Віктора Чміленка «Час плине, а пам'ять залишається»	Відділ історії	18.02
18.	Майстер-клас з виготовлення годівничок для птахів «Весна, птахи повертаються»	Відділ природи	23.02
19.	Бесіда до Дня народження Т.Г. Шевченка Історико-архітектурний заповідник родини Раєвських	Історико-архітектурний заповідник родини Раєвських (Галич М.В., Куценко В.О.)	05.03
20.	До Дня довкілля	Музейно-природний заповідник «Тобілевичі» (Кравченко М.І.)	17.04

Виступи у пресі та у мережі Інтернет

№ з/п	Назва статті	Автор	Видання	Термін виконання
1.	«Символи Різдва»	Забабуріна А.А.	Facebook	05.01
2.	Про презентацію у музеї тематичної виставки «Кіровоградська наступальна операція» до 78-й річниці вигнання	Маршанін А.В.	Facebook	06.01

	нацистських загарбників з Кіровоградщини			
3.	Про художнього керівника заслуженого ансамблю народного танцю України «Ятрань», заслуженого працівника культури України Василя Босого, до 80-річного ювілею митця	Чонтай О.М.	Facebook	14.01
4.	«Торевт та козацький хрест» - про нове надходження до фондів Кіровоградського обласного краєзнавчого музею - художню повість Юрія Плаксюка «Одержимий торевт»	Рибалко П.П.	Facebook	17.01
5.	Про проведення у музеї просвітницького заходу, присвяченого Дню Соборності України «В єдності сила!»	Забабуріна А.А.	Facebook	20.01
6.	Про урочистий захід в музеї до Дня Соборності	Пархомчук В.О.	Facebook	21.01
7.	«Обласні відзнаки до Дня Соборності отримали жителі Кіровоградщини»	Мілютін С.Ю.	«Точка доступу»	21.01
8.	До 100-річчя народження жінки-палеонтолога Ганни Ляшенко	Слюсаренко В.А.	Facebook	22.01
9.	Про проведення у музеї тематичного, меморіального заходу «Наші земляки у битві під Крутами»	Колесніченко В.М.	Facebook	26.01
10.	До дня вшанування жертв Голокосту. Про засідання історико-краєзнавчого дискусійного клубу «Кліо» на тему «Голокост на території Кіровоградщини у роки Другої світової війни»	Мілютін С.Ю.	Facebook	27.01
11.	До Дня героїв Крут	Шевченко Б.Л.	Facebook	29.01

12.	Про відкриту лекцію професора Григорія Клочека, присвячену 125-ї річниці від дня народження видатного земляка, українського письменника, поета, публіциста, культуролога, сотника Армії УНР Євгена Маланюка	Колесніченко В.М.	Facebook	01.02
13.	Про Меморіальний музей М.Л. Кропивницького, до 40-річчя його заснування	Бабенко Б.О.	Facebook	11.02

Виступи на радіо, телебаченні та онлайн-трансляція у мережі Інтернет

№ з/п	Назва, тема	Автор	Термін виконання	ЗМІ
1.	«З історії формування території Кіровоградської області»	Шевченко Б.Л.	10.01	Онлайн-трансляція в мережі Інтернет (Кіровоградський обласний краєзнавчий музей)
2.	«Бій під Крутами – символ боротьби за українську державу» до 104-ї річниці бою під Крутами	Шевченко Б.Л.	29.01	Філія ПАТ «Національна суспільна ТРК України» «Кропивницька регіональна дирекція» «Радіодень»
3.	До всесвітнього дня читання вголос, декламування уривку з п'єси Марка Кропивницького «Розгардіяш»	Бабенко Б.О.	02.02	Онлайн-трансляція в мережі Інтернет (Кіровоградський обласний краєзнавчий музей)
4.	Засідання історико-краєзнавчого дискусійного клубу «Клію» на тему «Армія Нестора Махна на території Єлисаветградського повіту»	Мілютін С.Ю., Колечкін В.П.	16.02	Онлайн-трансляція в мережі Інтернет (Кіровоградський обласний краєзнавчий музей)
5.	Виступ до Міжнародного дня руху опору. «Міжнародний день руху опору: історія та сучасність»	Шевченко Б.Л.	10.04	Філія ПАТ «Національна суспільна ТРК України» «Кропивницька регіональна дирекція» «Радіодень»

6.	Засідання історико-краєзнавчого дискусійного клубу «Кліо» на тему «Актуальні питання української історії періоду Української революції 1917 – 1921 років»	Мілютін С.Ю.	28.04	Онлайн-трансляція в мережі Інтернет (Кіровоградський обласний краєзнавчий музей)
7.	Круглий стіл на тему « Про маловідомі і дискусійні теми історії нашого краю в роки німецько-радянської війни 1941-1945 рр.»	Мілютін С.Ю.	04.05	Онлайн-трансляція в мережі Інтернет (Кіровоградський обласний краєзнавчий музей)
8.	Презентація у музеї кольорового видання краєзнавчо-туристичного путівника «Блог на папері: театральними стежками Кіровоградщини»	Бабенко Б.О.	14.07	ТТV «Акценти дня»
9.	Презентація щорічного науково-методичного видання «Музейний вісник Центральної України». Випуск II, присвячений українському повстанському руху у 1917 – 1921 роках	Шевченко Б.Л.	28.07	Телеканал «Вітер. Кропивницький»

Додаток Б

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Директор обласного краєзнавчого
музею**

_____ **Б. ШЕВЧЕНКО**

«__» _____ 2024 р.

Звіт

**про роботу Кіровоградського обласного краєзнавчого музею, його відділів та філій за
2023 р.**

**Перелік виставок
(науково-експозиційна діяльність)**

№ п/п	Назва	Місце експонування	Дата проведе ння
1.	Виставка з нагоди 180-ї річниці від дня народження Миколи Аркаса – письменника, історика, композитора, діяча культури та освіти (у Facebook)	Меморіальний музей М.Л. Кропивницького (Бабенко Б.О., Грицайова О.М.)	07.01
2.	Виставка до Дня вдячності кімнатним рослинам (віртуальна, онлайн у Facebook)	Відділ науково-просвітницької та експозиційної роботи (Демченко Д.С.)	10.01
3.	Виставка «Генетичний код нації» (вишиті роботи Л. Добродяника)	Відділ науково-просвітницької та експозиційної роботи (Забабуріна А.А.)	10.01
4.	Виставка «Кропивницький: місто у просторі і часі»	Відділ науково-просвітницької та експозиційної роботи (Забабуріна А.А.)	11.01
5.	Доповнення експозиції, присвяченої Гнатові Юрі (до дня народження митця)	Меморіальний музей М.Л. Кропивницького (Бабенко Б.О., Черняк Н.Б., Грицайова О.М.)	11.01
6.	Виставка Українського інституту національної пам'яті «100 років боротьби. Українська революція 1917-1921 рр.»	Сектор історико-краєзнавчих досліджень (Мілютін С.Ю.)	20.01
7.	Виставка «Живу – завдяки Тобі»	Відділ науково-просвітницької та експозиційної роботи (Забабуріна А.А., Мороз В.В.)	27.01
8.	Виставка Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті «Комунізм = Рашизм»	Відділ науково-просвітницької та експозиційної роботи (Шевченко Б.Л.)	31.01

Заплановано – 75, факт – 104

Реалізовано виставок та виставкових проєктів:

Відділ науково-просвітницької та експозиційної роботи – 44
 Науково-дослідний відділ фондів – 15
 Сектор історико-краєзнавчих досліджень – 8
 Музей історії українського хореографічного мистецтва – 7
 Меморіальний музей М.Л. Кропивницького – 24
 Заповідник-музей І.К. Тобілевича (Карпенка-Карого) Хутір Надія – 6

Перелік заходів

№ п/п	Назва	Місце проведення	Дата проведення
1.	Інтерактивний майстер-клас «Дідух – до хати, біда з хати»	Відділ науково-просвітницької та експозиційної роботи (Слюсаренко В.А., Демченко Д.С.)	05.01
2.	Захід з циклу «Звичаї і обряди українського народу. Різдво Христове» за участю членів Міжнародної наукової школи Універсології у Кіровоградській області	Заповідник-музей І.К. Тобілевича (Карпенка-Карого) Хутір Надія (Кравченко Т.С., Мороз В.В., Савіцька А.А.)	08.01
3.	Майстер-клас «Чарівні сніжинки»	Відділ науково-просвітницької та експозиційної роботи (Слюсаренко В.А., Демченко Д.С.)	18.01
4.	Інтерактивний захід «Звичаї та обряди українського народу. Цикл зимових Різдвяних свят» в рамках історико-краєзнавчого клубу «Кліо»	Відділ науково-просвітницької та експозиційної роботи (Слюсаренко В.А., Демченко Д.С.)	19.01
5.	Захід «Крути, Соборність, Донецький аеропорт – символи боротьби за Незалежність»	Сектор історико-краєзнавчих досліджень (Мілютін С.Ю.)	20.01
6.	Засідання історико-краєзнавчого дискусійного клубу «Кліо» на тему «Крути, Соборність»	Сектор історико-краєзнавчих досліджень (Мілютін С.Ю.)	24.01
7.	Захід - презентація проекту «Живу – завдяки Тобі»	Відділ науково-просвітницької та експозиційної роботи (Забабуріна А.А., Мороз В.В.)	27.01
8.	Майстер-клас «Казковий птах»	Відділ науково-просвітницької та експозиційної роботи (Саванчук С.В.)	27.01

Заплановано – 70, факт – 298

Реалізовано заходів:

Відділ науково-просвітницької та експозиційної роботи – 121

Науково-дослідний відділ фондів – 10

Науково-методичний відділ – 11

Сектор історико-краєзнавчих досліджень – 67

Відділ обліку та охорони пам'яток культурної спадщини – 16

Музей історії українського хореографічного мистецтва – 15

Меморіальний музей М.Л. Кропивницького – 41

Заповідник-музей І.К. Тобілевича (Карпенка-Карого) Хутір Надія – 17

Науково-методична діяльність

1. Проведено прийом, узагальнення та аналіз річної статистичної звітності музеїв – юридичних осіб та музеїв області, що працюють при підприємствах, організаціях та навчальних закладах, згідно графіку.

2. Проведено узагальнення матеріалів по результатам прийому річної статистичної звітності музеїв області та підготовлено довідки.

3. Проведено узагальнення інформації про підсумки роботи музейних закладів області за 2022 рік, згідно додатків 1,2,3.

4. Підготовлено для департаменту культури та туризму Кіровоградської обласної військової адміністрації узагальнену інформацію про підсумки роботи музеїв Кіровоградської області у 2022 році.

5. Підготовлено пропозиції департаменту культури та туризму Кіровоградської обласної військової адміністрації щодо оновлення переліку музеїв, що перебувають у віданні підприємств, установ та організацій, що зберігають музейні колекції та музейні предмети, що є державною власністю та належать до державної частини музейного фонду України.

6. Підготовлено інформацію по основним показникам роботи музейних закладів Кіровоградської області за 2022 рік.

7. Здійснено контроль за експонуванням пересувних виставок, підготовлених Українським інститутом національної пам'яті відповідно до наказів директора департаменту культури та туризму облдержадміністрації: від 30.01.2020 р. №14 «Про експонування виставки «Українське військо:1917-1921», пересувних виставок «Фактор свободи», «Воїни. Історія українського війська», «Українська революція 1917-1921 рр. Регіональний вимір» на території області.

8. Проведено перевірку документації на ліквідацію музеїв при установах, підприємствах, організаціях, що фактично припинили своє існування, із передачею відповідної документації до департаменту культури та туризму Кіровоградської обласної військової адміністрації.

9. Оновлено мережу музейних закладів області.

10. Продовжено заходи з популяризації музейних закладів області через соціальні мережі та засоби масової інформації.

11. Надано протягом 2023 року 220 консультацій з різних питань музейної справи для співробітників музейних закладів області.

12. Організовано та проведено на базі обласного краєзнавчого музею два обласних методичних семінари на тему «Музеї у воєнний час: виклики, реалії, дії» (11 квітня 2023 року) і «Музей традиційний та інноваційний» (7 грудня 2023 року).

13. Проведено розширену науково-методичну нараду за підсумками роботи у 2022 році та пріоритетним напрямкам роботи у 2023 році за участю директорів музейних закладів області (березень 2023 року).

14. Надано методичну допомогу Історико-краєзнавчому музею села Велика Северинка щодо проведення інвентаризації та розподілу фондів предметів.

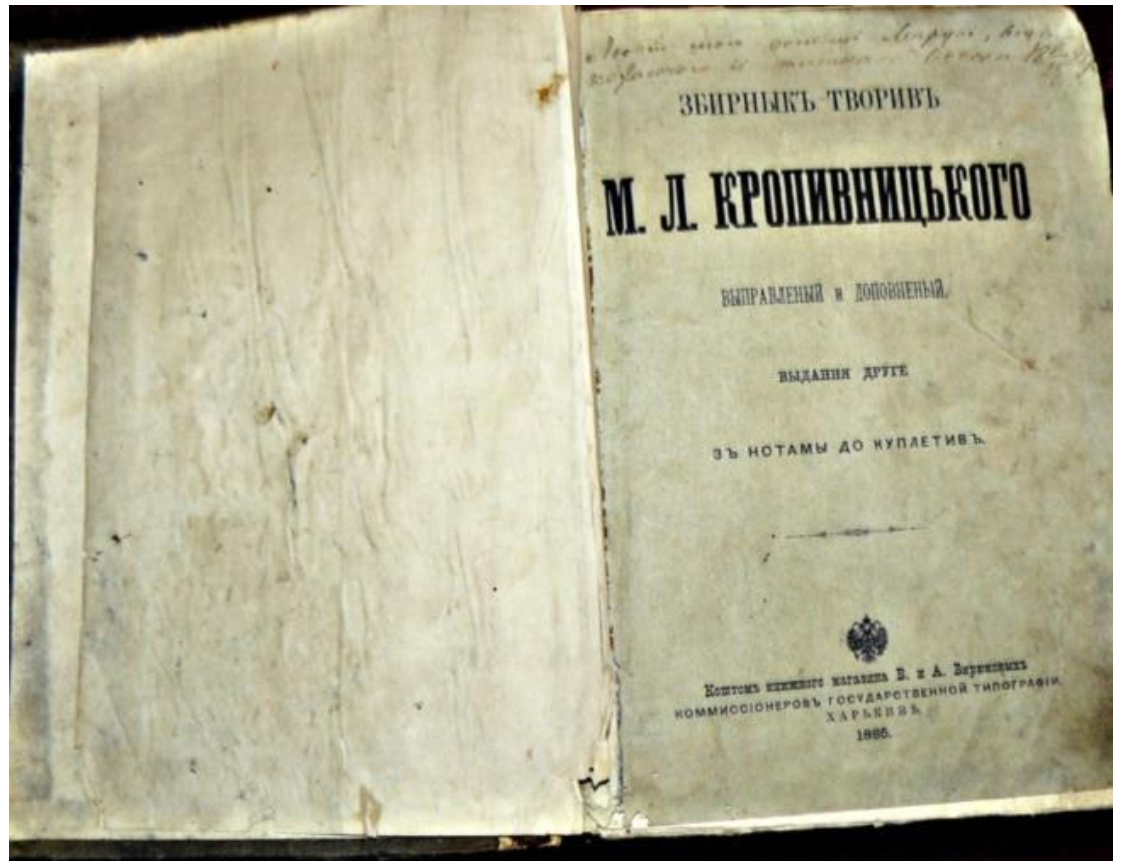
Марко Кропивницький (1840–1910), український письменник, драматург, театральний актор, засновник українського професійного театру Корифеїв

Театральна труппа Марка Кропивницького

Додаток Г

Прижиттєве видання збірки творів М.Л.Кропивницького з написом: «Любій моїй донечці Марусі, відъ кохаючого її татка. Одесса 18 II/25 86р.»

СТРУКТУРА ВІДЕОМАПІНГУ

1. ПРОБУДЖЕННЯ ФАСАДУ

Фасад поступово "оживає": ледь помітно загоряються вікна, об'ємні тіні акторів з'являються на стінах. Звучить приглушена театральна завіса, що рухається.

За кадром звучить голос Кропивницького (актор): «Український театр має бути правдивим, народним, пристрасним...»

2. НАРОДЖЕННЯ ТЕАТРУ

Будівля перетворюється на сільський ярмарок – базари, кобзарі, дівчата у віночках.

Потім йде сцена першої вистави «Наталка Полтавка»: об'єкти фасаду стають декораціями. На стінах з'являються портрети Марка Кропивницького та перших корифеїв.

Візуальні ефекти: відкриття завіси, театральні маски, аплодисменти, світло софітів, сценічні переходи.

3. ШЛЯХ РЕФОРМАТОРА

Швидкий перебіг історії – подорожі трупи Україною, ускладнення, цензура, боротьба за українське слово. Фасад трансформується на карту з маршрутами.

З'являються цитати з п'єс, які проєктуються по стінах наче з пергаменту.

Фрагменти сценічного руху: зміна костюмів, закулісся, робота режисера – у стилі театрального механізму.

4. СУЧАСНИЙ ВІДГУК

Повернення в сучасність. На фасаді видно обличчя сучасних глядачів, юнаків, що приміряють капелюх і тростину Кропивницького – елемент інтеграції музею в сьогодення.

Символічний фотофлеш: музей як сучасний простір, де історія оживає.
Фасад наповнюється стилізованими світлинами з фотозони.

Відвідувачі приміряють капелюх і тростину Кропивницького

5. ФІНАЛ: ПОКЛІН І ВДЯЧНІСТЬ

Фасад знову перетворюється на сцену. Театральна завіса закривається. З'являється напис: **«Марко Кропивницький. 185 років. Творець національного театру»** і ніжна анімація квітів, рушників, світла, що огортає будівлю.

Завершальна нота – голос актора: *«Театр — це душа народу. А де душа — там і життя».*

Технічні рекомендації

Формати: Full HD/4K, з урахуванням точного 3D-сканування фасаду.

Потрібна команда: художник-аніматор, саунд-дизайнер, режисер, техніки по мапінгу.

Оптимальний час показу — вечір після заходу сонця.

АНКЕТА

**Інформаційно-просвітницька діяльність меморіального музею
М. Л. Кропивницького як засіб збереження національної пам'яті**

1. Загальна інформація про респондента

1. Ваш вік:
 - до 18
 - 18–25
 - 26–40
 - 41–60
 - 60+
2. Ви:
 - учень/студент
 - педагог/науковець
 - працівник культури
 - інше: _____
3. Ви мешкаєте:
 - у місті Кропивницький
 - в іншому місті України
 - за кордоном

2. Обізнаність про музей

4. Чи знали Ви про існування меморіального музею М. Л. Кропивницького до цього опитування?
 - Так
 - Ні
5. Якщо так – як Ви дізналися про музей?
 - Від знайомих
 - Через ЗМІ / інтернет
 - Відвідували особисто
 - Інше: _____
6. Чи відвідували Ви коли-небудь цей музей?
 - Так
 - Ні
7. Якщо так, що справило на Вас найбільше враження під час відвідування?

3. Просвітницька діяльність музею

8. На Вашу думку, наскільки важливою є роль музею Кропивницького у збереженні національної пам'яті?
- Дуже важлива
 - Скоріше важлива
 - Нейтральна
 - Скоріше неважлива
 - Неважлива
9. Які з форм інформаційно-просвітницької діяльності музею Ви вважаєте найефективнішими? (можна обрати кілька)
- Тематичні виставки
 - Екскурсії та лекції
 - Освітні програми для молоді
 - Онлайн-заходи / віртуальні тури
 - Публікації в соцмережах
 - Інше: _____
10. Чи, на Вашу думку, музей достатньо взаємодіє з громадськістю та молоддю?
- Так
 - Частково
 - Ні
 - Важко сказати

4. Збереження національної пам'яті

11. Чи вважаєте Ви, що діяльність таких музеїв сприяє формуванню української ідентичності та патріотизму?
- Так
 - Ні
 - Частково
 - Важко сказати
12. Які теми, на Вашу думку, музей міг би висвітлювати активніше у своїй діяльності?
13. Які форми залучення відвідувачів Ви б запропонували музею для покращення роботи?

5. Узагальнення

14. Чи підтримали б Ви ініціативу популяризації музею через освітні установи (школи, виші, курси)?
- Так
 - Ні
 - Можливо
15. Ваші побажання або коментарі щодо діяльності музею:
-

Додаток 3

Пам'ятник Марку Кропивницькому в названому на його честь місті – Кропивницькому

Кіровоградський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. М. Л. Кропивницького

